

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE  
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA  
KATEDRA BIBLISTIKY

**Sociální aspekty Ježíšových podobenství  
v Lukášově evangeliu**

**Social aspects of Jesus's parables  
in the Gospel of Luke**

Diplomová práce

Praha 2014

Jitka Ester Kalu

vedoucí práce: Mgr. Jiří Lukeš, Th.D.

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Jiřímu Lukešovi, Th.D., za odborné vedení práce, podnětné připomínky, ochotu i trpělivost a za vybrané téma práce, které bylo pro mě velmi přínosné.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Sociální aspekty Ježíšových podobenství v Lukášově evangeliu“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze 6. 7. 2014

Jitka Ester Kalu

## **Anotace**

Diplomová práce zaměřuje pozornost na Ježíšova podobenství v Lukášově evangeliu z hlediska sociálních aspektů. Podává základní informace o pojmu evangelium, představuje Lukáše jako autora evangelia a seznamuje s literárním a teologickým charakterem jeho díla. Dále rozebírá pojem podobenství, připojuje srovnání podobenství a alegorie, vysvětluje souvislost podobenství s Božím královstvím a s Ježíšovým vystoupením. Zabývá se otázkou významu podobenství. Stěžejní částí práce je výklad sedmi podobenství z kapitol 15, 16 a 18 a v nich obsažené sociální problematiky. K výkladu byly použity některé postupy metodologie podle V. K. Robbinse.

## **Summary**

My Diploma thesis focuses on Jesus's parables in the Gospel of Luke reviewing social aspects. It gives a basic information about the definition of the gospel, it introduces Luke as the author of the gospel and it provides us with the literary and theological character of his work. Further it defines the meaning of parable, it brings a comparison of parable with allegory, it explains the connection of the parable with the kingdom of God and the Jesus's ascension. It deals with the question of the importance of parables. The pivotal part of the thesis is the interpretation of the seven parables from chapters 15, 16, and 18 and social issues included in them. For the interpretation some procedures of the methodology by V. K. Robbins have been used.

## **Klíčová slova**

evangelium, evangelista Lukáš, podobenství, alegorie, Ježíš Kristus, království Boží

## **Keywords**

gospel, Luke the evangelist , parable, allegory, Jesus Christ, kingdom of God

# Obsah

<b>ANOTACE .....</b>	<b>4</b>
<b>SUMMARY .....</b>	<b>4</b>
<b>1. ÚVOD .....</b>	<b>6</b>
<b>2. LUKÁŠOVO EVANGELIUM.....</b>	<b>7</b>
2.1 POJMY EVANGELIUM, EVANGELIA .....	7
2.2 EVANGELISTA LUKÁŠ JAKO AUTOR EVANGELIA .....	10
2.3 LITERÁRNÍ A TEOLOGICKÝ CHARAKTER LUKÁŠOVA EVANGELIA..	11
<b>3. PODOBENSTVÍ – POJEM, ZNAKY, DRUHY A SKUPINY.....</b>	<b>16</b>
3.1 POJEM PODOBENSTVÍ.....	16
3.2 PODOBENSTVÍ A ALEGORIE.....	18
3.3 ZNAKY PODOBENSTVÍ.....	19
3.4 DRUHY A SKUPINY PODOBENSTVÍ V NOVÉM ZÁKONĚ .....	20
<b>4. PODOBENSTVÍ – UŽITÍ, CHARAKTERISTIKA, VÝZNAM .....</b>	<b>23</b>
4.1 JEŽÍŠ A PODOBENSTVÍ.....	23
4.2 BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ V PODOBENSTVÍCH .....	25
4.3 PODOBENSTVÍ V SYNOPTICKÝCH EVANGELÍCH .....	27
4.4 VÝZNAM PODOBENSTVÍ.....	29
<b>5. LUKÁŠOVA PODOBENSTVÍ.....</b>	<b>31</b>
5.1 PŘEHLED NĚKTERÝCH LUKÁŠOVÝCH PODOBENSTVÍ.....	31
5.2 CHARAKTERISTIKA LUKÁŠOVÝCH PODOBENSTVÍ.....	32
<b>6. SOCIÁLNÍ ASPEKTY V LUKÁŠOVÝCH PODOBENSTVÍCH ...</b>	<b>34</b>
6.1 15. KAPITOLA.....	34
6.1.1 <i>Podobenství o ztracené ovci</i> .....	34
6.1.2 <i>Podobenství o ztraceném penízi</i> .....	36
6.1.3 <i>Podobenství o marnotratném synu</i> .....	37
6.1.4 <i>15. kapitola – shrnutí</i> .....	42
6.2 16. KAPITOLA.....	43
6.2.1 <i>Podobenství o nepoctivém správci</i> .....	44
6.2.2 <i>Podobenství o boháči a Lazarovi</i> .....	50
6.2.3 <i>16. kapitola – shrnutí</i> .....	54
6.3 18. KAPITOLA.....	56
6.3.1 <i>Podobenství o soudci a vdově</i> .....	56
6.3.2 <i>O farizeu a celníkovi</i> .....	58
6.3.3 <i>18. kapitola – shrnutí</i> .....	61
<b>7. ZÁVĚR.....</b>	<b>63</b>
<b>8. SEZNAM LITERATURY.....</b>	<b>67</b>
<b>RESUMÉ .....</b>	<b>70</b>
<b>RESUMÉ .....</b>	<b>70</b>

# 1. Úvod

K víře jsem se dostala až ve svých 20 letech. Komu za to vděčím? Prvním impulsem byly přednášky PhDr. ThDr. Blanky Strašíkové, která mi otevřela oči a díky níž a její moudrosti jsem se setkala s Ježíšem, řadu věcí pochopila, získala oporu v tehdejší obtížné životní situaci. Pak se mým častým společníkem stala Bible. Přijala jsem křest v CČSH, začala navštěvovat bohoslužby a postupně se blíže seznamovala s evangeliem. Nejvíce mě oslovila dvě, Janovo a Lukášovo.

Evangelia nám často představují Ježíše, jak vypráví podobenství, příběhy pro poučení srovnáním. Těch má nejvíce Lukáš. Ježíš chtěl přiblížit i odhalit lidem něco z neviditelného světa, hodnoty Božího království. Člověk kolem sebe registruje mnoho negativního, dostává se do situací, kdy je konfrontován s nespravedlností, křivdou, bolestí, nemocí, smutkem, závistí, povrchností, pokrytectvím, ubohostí. Buď se s tím dokáže vyrovnat, což ho posílí a posune dál, nebo nedokáže a velmi trpí. Vidina Božího království mu skýtá naději, že bude lépe. Lidé toužili a touží po spravedlnosti. Boží spravedlnost je spojena s radostí, to je tolik potřebná optimistická vyhlídka.

Téma diplomové práce „Sociální aspekty Ježíšových podobenství v Lukášově evangeliu“ mně poskytlo příležitost přesvědčit sebe i další zvědavé čtenáře, že je Lukáš právem označován „sociálním evangelistou“ a jeho evangelium nazýváno evangeliem milosrdenství, Ducha svatého a žen. V šesti kapitolách a s použitím odborné literatury uvedené v seznamu jsem se o to pokusila. Zvolila jsem sedm podobenství z kapitol 15, 16 a 18, jejichž texty odrážejí nejen osobní zájem Lukášův o sociální otázky, nýbrž také jeho teologii.

Myslím si, že seznámení se s těmito podobenstvími by mohlo lidem pomoci rozhodnout se v některých životních situacích, pomoci řešit problémy, nepropadnout hříchu, urovnat lidské vztahy, překonat zklamání a hlavně vidět srdcem. Řečeno známými slovy Antoina de Saint – Exupéryho v Malém princí – „správně vidíme jen srdcem“.

## 2. Lukášovo evangelium

### 2.1 Pojmy evangelium, evangelia

Pokud by člověk sáhl po obyčejném slovníku cizích slov, přečetl by si u hesla evangelium například toto: „čtyři knihy evangelistů, část Bible, podstatná složka Nového zákona“.<sup>1</sup> V jiném slovníku stojí: „2. cír. a) jedno ze starokřesťanských vylíčení života a skutků Kristových, zejm. jedno z evangelií kanonických (originál nezachován, nejstarší zlomky opisů přibližně z 1. poloviny 2. stol. n. l.) b) výňatek z evangelia čtený (zpívaný) při mši“<sup>2</sup> Taková vysvětlení by mu něco buď méně, či více řekla, ale každopádně by ho nasměřovala k Bibli a k Novému zákonu.

Biblický slovník pojem dokáže osvětlit přesněji. U hesla evangelium je uvedeno, že je to „dobrá, radostná zvěst, veselá novina, dobré poselství, jež vyvolává radost, zejména (v klasické řečtině) zpráva o vítězství, také příznivý věštný výrok“.<sup>3</sup> U hesla evangelia se dá zjistit následující: „Tímto výrazem se dnes nazývají psané zprávy o životě, učení, činech, utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Slovo evangelium znamená „radostnou zprávu“, t. j. samu zvěst o Ježíši Kristu. Teprve přesunem významu začalo totéž slovo označovat i spisy tuto zvěst zachycující.“<sup>4</sup>

O životě a působení Ježíše Krista bylo zvěstováno nejdříve jenom ústně. „Ježíš sám totiž nezanechal psaný materiál a ani první křesťané cíleně nejdříve nevytvářeli písemnosti z důvodu bezprostředního eschatologického očekávání Kristovy paruzie.“<sup>5</sup> Teprve později bylo nutné vše zapsat. „Zřejmě touha předat slova a skutky Pána Ježíše Krista ve fixní podobě i určitá obava z nepřesného předání obsahu, vedou k sestavení písemných sbírek. Jedná se o tzv. Logia Kyrii (slova Páně, pramen Q). Těch existovalo zřejmě více, ale žádná z nich se nedochovala.“<sup>6</sup> Podle L. Tichého bylo nutné kázání

---

<sup>1</sup> REJMAN, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1971, s. 95.

<sup>2</sup> KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1986, s. 152.

<sup>3</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 162.

<sup>4</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 160.

<sup>5</sup> BRAVENÁ, N. Novozákonní kánon. In *Otevřené dveře*. Brno: L. Marek, 2010, s. 168.

<sup>6</sup> BRAVENÁ, N. Novozákonní kánon. In *Otevřené dveře*. Brno: L. Marek, 2010, s. 168.

zapsat, aby se vytvořila pomůcka pro kazatele, kteří nebyli přímými Kristovými učedníky.<sup>7</sup>

Hlavním důvodem sepsání evangelií nebyla potřeba napsat Kristův životopis, ale naléhavá nutnost upevnit u lidí víru v Krista prostřednictvím důležitých událostí v jeho životě. „Dílo je tedy napsáno z víry v Ježíše Krista pro víru v Ježíše Krista, svým přístupem se tedy vymyká účelu pouhého životopisu.“<sup>8</sup> V evangeliích nenajdeme mnoho informací o Kristově životě kromě vyprávění o jeho narození. Pozornost věnují zvláště poslednímu týdnu jeho života, ač jeho veřejná služba trvala déle než tři roky. Sledují teologický a apologetický cíl, hlavně posilují jistotu věřících, že přijali spolehlivé učení.<sup>9</sup>

Z Lukášova věnování Theofilovi (L1, 1–2) vyplývá, že psaných evangelií bylo větší množství, ale většina z nich se nedochovala nebo nebyla přijata církví mezi novozákonní spisy.<sup>10</sup> „Když pak od padesátých až šedesátých let I. století došlo k postupnému písemnému zachycování ústního podání o Ježíšovi, těšily se tyto spisy od počátku zvláštní vážností.“<sup>11</sup> „Nejdříve nastalo ustálení sbírky čtyř evangelií. Za dob Justina již byla rozšířena současná čtyři evangelia: Mt, Mk, L, J. Nebyla však doslovně citována jako Písmo, nýbrž volně. Vedle nich však byla stejně užívána a uváděna i jiná evangelia, která se nedostala do kánonu.“<sup>12</sup> Evangelium jako zvěst o Ježíši Kristu bylo vnímáno zprvu jako jedno, pak i v době, kdy se slova evangelium začalo užívat v množném čísle. Biskup z Lyonu Irenej se díval na čtyři evangelia jako na „čtyřtvaré evangelium“, což stejně chápali i pozdější církevní Otcové. Irenej na základě tvrzení ve Starém zákoně (Ez 1) a v Novém zákoně (Zj 4,7) přisoudil evangelia čtyřem tam uvedeným bytostem, Janovo lvu, Lukášovo býku, Matoušovo člověku a Markovo orlu. Následně byly symboly spojeny se samotnými evangelisty. Od 5. století se v křesťanském umění tyto symboly ve dvou případech změnily, a to orel jako symbol vysokých

---

<sup>7</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 61.

<sup>8</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 11.

<sup>9</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 39.

<sup>10</sup> *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 59.

<sup>11</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 73.

<sup>12</sup> BRAVENÁ, N. *Novozákonní kánon*. In *Otevřené dveře*. Brno: L. Marek, 2010, s. 170.



a nebeských myšlenek pro Jana, lev pro Marka (vystoupení Jana Křtitele na poušti). Býk u Lukáše zůstal (Zachariášova oběť), člověk u Matouše rovněž (Ježíšův rodokmen).<sup>13</sup>

Za nejstarší z evangelíí je považováno Markovo. Bylo přizpůsobeno Římanům. Později se objevila evangelia Matoušovo (přizpůsobeno Židům) a Lukášovo (přizpůsobeno Řekům). Poslední Janovo bylo určeno pro potřeby univerzální křesťanské církve.<sup>14</sup> Všem evangelistům šlo o to, aby posílili ve víře zvolené národy či skupiny. Lukášovo evangelium je z těchto čtyř evangelíí nejdelší (Mt – 30 stran, Mk – 18 stran, L – 32 stran, J – 22 stran). Lukáš, jak čteme u P. – G. Müllera, má ze všech jmenovaných evangelistů největší slovní zásobu (Mt – 1691 slov, Mk – 1345 slov, L – 2055 slov, J – 1011 slov). Pro úplnost a pro srovnání - Skutky mají 30 stran a 2038 slov.<sup>15</sup>

„První tři evangelia nazýváme synoptická, neboť jejich osnovu a obsah je možno seskupit do souhledných sloupců a literárně kriticky zkoumat míru jejich vzájemné závislosti a usuzovat na jejich užití tradovaných slov a činů Ježíšových.“<sup>16</sup> Synoptická evangelia se shodují podle Biblického slovníku v postupu, jak líčí vnější průběh Ježíšova života, v látce samé (kolem 70 společných menších vypravování) a někde je i doslovná shoda. Ale na druhé straně se najdou nápadné rozdíly. Někteří učenci zastávají názor, že jeden evangelista užíval druhého.<sup>17</sup> „Matoušovo nepochybně užívá Markova jako předlohy, soustřeďuje se však více na obsah Ježíšova kázání podle tradovaných trsů Ježíšových výroků, tzv. logií.“<sup>18</sup>

Lukáš rovněž použil jako pramen evangelium podle Marka, také pramen Q (podle německého Quelle = pramen, jedná se o již zmiňovaná logia) jako Matouš, ale nikoli Marek, dále prameny nepoužívané ostatními evangelisty, tedy své vlastní prameny písemné a ústní tradice, ke kterým patřily především příběhy dětství.<sup>19</sup> Předpokládá se, že rozmlouvaje i s očitými svědky Kristova života a služby, získal určitá fakta. Ta musel

---

<sup>13</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 63.

<sup>14</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 160.

<sup>15</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 13.

<sup>16</sup> ŘÍČAN, R. + MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich, 2008, s. 50.

<sup>17</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 160, 161.

<sup>18</sup> ŘÍČAN, R. + MOLNÁR, A. *Dvanáct století církevních dějin*. Praha: Kalich, 2011, s. 49.

<sup>19</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 13.

odpovědně posoudit, veden a inspirován Duchem svatým, díky němuž všem zjištěným údajům dobře rozuměl.<sup>20</sup> Matouš i Lukáš čerpali z Markova evangelia, ale každý z nich jiným způsobem. Lukáš Markovo vyprávění sledoval přesněji a navíc ho citlivě vylepšoval.<sup>21</sup> „O textech, které jsou zachyceny ve všech synoptických evangeliích, se hovoří jako o trojí tradici. A texty, které jsou společné Mt a Lk, ale nejsou u Mk, bývají označovány jako dvojí tradice.“<sup>22</sup>

## 2.2 Evangelista Lukáš jako autor evangelia

Evangelistou je nazýván zvěstovatel dobrého poselství, zvláště o příchodu Ježíše Krista jako Mesiáše a Spasitele. Asi ve 3. století po Kristu vyskytuje se název evangelista pro pisatele evangelií.<sup>23</sup> Lukáš byl autorem třetího evangelia. K evangeliu připojil i pokračování z dějin prvotní církve – Skutky apoštolů. Evangelium a Skutky tvoří jediný celek, je třeba je číst jako jediný příběh.

Osobnost Lukáše se samozřejmě promítla do jeho díla. Podle některých údajů ve Skutcích se usuzuje, že pocházel ze syrské Antiochie. Byl vzdělaným lékařem. Nebyl Žid, ale ke křesťanství ho přivedli Židé. Žil asi do 84 let. Za svého života se s Ježíšem nesetkal. Ovlivnil ho apoštol Pavel, kterého provázel na jeho cestách a duševně podporoval v době věznění. Jako společník apoštola Pavla se setkal i s dalšími apoštoly. Tak měl možnost sesbírat a sepsat svědectví o Ježíši Kristu. To se stalo pravděpodobně v letech 70. – 80. Dnes ale většina biblistů datuje sepsání do 80. – 90. let prvního křesťanského století. Je poznat, že ovládal řečtinu na dobré literární úrovni. Celkově (i přes určitou nejednotnost) se projevuje jako schopný vypravěč a spisovatel.<sup>24</sup>

Je považován rovněž za starověkého historika. „Píše podle tradice velkých biblických historiků, kteří jsou také známí uváděním faktů s minimem přímého komentáře.“<sup>25</sup> D. Gooding dále uvádí, že Lukáš byl sice biblickým historikem, ale měl

---

<sup>20</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 205.

<sup>21</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005, s. 16, 21.

<sup>22</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 66.

<sup>23</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 161, 162.

<sup>24</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 101, 102, 105.

<sup>25</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 10.

také společné rysy s některými klasickými historiky. Srovnává ho s Thukydidem, používal totiž podobné metody jako on. Zdroje zkoumal, ale málokdy citoval. Kládl vedle sebe dvě události nebo dvě myšlenky, které byly buď hodně podobné, nebo naprosto rozdílné, tak, že si toho musel čtenář všimnout. Nemusel pak vkládat vlastní výklady, jelikož čtenář sám pochopil, co pochopit měl. Nechal materiál mluvit sám za sebe a vedl čtenáře k aktivní spolupráci. To není moderní způsob psaní dějin, ale způsob nazvaný H. D. F. Kitem „dramatická metoda“.<sup>26</sup>

V samotném evangeliu se neuvádí, kdo je jeho autorem. Lukášovo autorství evangelia bylo potvrzeno na konci 2. století sv. Irenejem, biskupem z Lyonu, dále dalšími prameny (např. Muratoriho zlomek, Tertulián, ...).<sup>27</sup> I některé pasáže ve Skutcích apoštolů (16, 10–17; 20, 5–15; 21, 1–18; 27, 1–28. 16) to potvrzují. Používá tam osobního zájmena „my“, z toho se usuzuje, že myslí sebe a apoštola Pavla. Pavel jmenuje zase Lukáše jako svého spolupracovníka (Ko 4, 14; Tm 4, 11; Em 24).<sup>28</sup> Nadpis pochází až ze začátku 2. století.

### 2.3 Literární a teologický charakter Lukášova evangelia

Lukáš psal evangelium kultivovanou řečtinou pro literárně vzdělané publikum, zároveň pro církevní i necírkevní veřejnost. Myslel jako na adresáty na pohanské a pohanokřesťanské čtenáře a posluchače.<sup>29</sup> L. T. Johnson potvrzuje předcházející větu. Podle něho se nedá o prvních čtenářích říci nic jistého, ale s největší pravděpodobností Lukášovi čtenáři mluvili řecky a byli obeznámeni s tradicí Písma natolik, aby mohli pochopit smysl jeho narážek. Byli to křesťané. Lukáš psal proto, aby upevnil již zastávané učení. Jeho čtenáři pocházeli z pohanů, jinak by většina látky nebyla pro ně pochopitelná. A co se týká řečtiny, střídal mistrně několik stylů, což dokazuje jeho kompoziční obratnost.<sup>30</sup> Řečtina však nemá všude v evangeliu stejnou úroveň, protože Lukáš „se držel svých pramenů, které byly semitského původu, třebaže je měl už v řeckém znění, ale je

---

<sup>26</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 11, 12.

<sup>27</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 22, 23.

<sup>28</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 199.

<sup>29</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 16, 19.

<sup>30</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 13, 14.

zřejmé, že se snažil napodobit styl Septuaginty (Starý zákon v řeckém překladu) i tam, kde formuloval sám. Jeho jazyk a sloh v evangeliu tak nevykazují jednotný obraz.<sup>31</sup>

Lukáš většinou nezařazoval starozákonní citace. Pokud je občas zmínil, tak výhradně používal Septuagintu a formy narážek než přímých citací. Mnoho z nich vyslovoval sám Ježíš, ve vlastním Lukášově vyprávění se tak dělo ojediněle.<sup>32</sup>

Teologický záměr uvedl už v předmluvě s věnováním Theofilovi (zřejmě mecenáši s buď skutečným, nebo jen se symbolickým jménem „Milovník Boha“ nebo v jeho zastoupení celé církvi). O Kristovi psali mnozí před ním, ale on viděl, že je třeba vše kriticky přezkoumat, rozšířit o zatím nepoužitý materiál, nově látku uspořádat, a to za účelem nového misijního a pastoračního zaměření církve. I za hranicemi církve má nové Lukášovo dílo seznámit s evangeliem Ježíše Krista a najít příznivce i následovníky. Hlavně má dílo pomoci všem církevním obcím podat důkazy o pravosti, na tradici vystavěné církevní nauky o Ježíšovi. Byla to vlastně obrana proti tajným naukám gnostiků a proti falešným prorokům.<sup>33</sup>

Dante označil Lukáše za „scriba mansuetudinis Christi“, protože vykresluje Kristovu dobrotu a lidumilnost, a to líčením toho, jak Ježíš jednal s lidmi chudými, nemocnými, kteří patřili také k nemajetným, s lidmi vyřazovanými, s hříšníky, kteří byli v duchovní bídě.<sup>34</sup> Ježíš v Lukášově podání s láskou přijímá hříšníky, takže třetí evangelium bývá někdy nazýváno „evangeliem hříšníků“.<sup>35</sup> Lukáš zdůrazňuje ospravedlnění vírou jako Pavel (např. Podobenství o marnotratném synu, O farizeu a celníkovi, ...). Hříšník, činí – li ve víře pokání, se může stát před Bohem okamžitě spravedlivým. Hříšníci dojdou ospravedlnění jedině tehdy, když jim Bůh přičte svou vlastní spravedlnost. Nikdo jiný totiž nemůže dosáhnout Božích norem, ani nejpřísnější farizeus.<sup>36</sup>

---

<sup>31</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 101, 102, 104.

<sup>32</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 201.

<sup>33</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 17, 19.

<sup>34</sup> TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003, s. 99.

<sup>35</sup> *Nový zákon s výkladovými poznámkami: Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1991, s. 103.

<sup>36</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 201, 252.

Lukášovo evangelium je nazýváno také „evangeliem žen“, protože v něm zaujímají význačné místo. Ženy patřily v antice mezi osoby společensky znevýhodněné. Zvláštním způsobem byla vyzvednuta Ježíšova matka Maria jako vzor otevírání se Božímu jednání a slovu.<sup>37</sup> Některé ženy mají jména (Alžběta, Anna, Jana, Marta a Marie, Zuzana v evangeliu a dalších osm ve Skutcích)<sup>38</sup> a jiné jsou představeny svým společenským zařazením, stavem či okolnostmi (vdovy, nemocné, hříšné, náhodně potkané, ...).

Nelze nezmínit, že Lukášovo evangelium lze označit „evangeliem Ducha svatého“, neboť jeho činnost je v něm nepřehlédnutelná. Je úzce spojen s Ježíšem Kristem, po jeho smrti a zmrtvýchvstání je dán církvi, má význam v životě věřících, je základním darem, o nějž mají křesťané prosit a který jim dá nebeský Otec.<sup>39</sup>

Jako literární formu zvolil Lukáš vyprávění, zmínil dřívější pokusy o vyprávění (diégésis 1, 1), události se rozhodl vyprávět uspořádaně (kathexés 1, 3), chronologicky za sebou. Jednotlivé události dával do souvislosti, postupoval od jedné ke druhé, od příčin k důsledkům, takže celým příběhem vede jakási nit záměru. Chronologické uspořádání přispělo k dosažení apologie Boha a k obraně křesťanského hnutí. Bůh ukázal svou věrnost Židům, a proto mohou i pohané věřit Božímu slovu. Spása Izraele byla nutná kvůli jistotě víry u pohanů. „Pořádek“ čili následnost má ve vyprávění význam.

Základními prvky jsou postavy a zápletka. Postavy motivují a rozehrávají zápletku. Zápletka v průběhu děje odhaluje postavy. Nejdůležitější postavou je Bůh, nevystupuje sice přímo, ale vše řídí. Literární žánr není přesně stanoven. Badatelé uvažují, že celek L – Sk se podobá helénistické novele či románu. Někteří přidávají další možnosti, a to formu helénistické historiografie, životopis a židovskou apologii.<sup>40</sup>

Evangelium coby literární dílo má promyšlenou strukturu. Obsahuje úvod – příběhy z dětství (1, 5 – 4, 13) a tři části – Galilea/Judsko (4, 14 – 9, 50), „cestopis“ (9, 51 – 19, 27) a pašije/vzkříšení (19, 28 – 24, 53).<sup>41</sup> Do výčtu událostí Lukáš zahrnul také

---

<sup>37</sup> TICHÝ, L. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 99.

<sup>38</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 209.

<sup>39</sup> TICHÝ, L. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 100, 101.

<sup>40</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 14–16, 20.

<sup>41</sup> MÜLLER, P. – G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998, s. 12.

chvalozpěvy, například Mariin Magnificat(1, 46–55), Zachariášův Benedictus (1, 68 – 79), Simeonův Nunc dimittis (2, 29–32, 34, 35) a další.<sup>42</sup> Vedle hlavního tématu díla (radostné zvěsti o Bohu a jím vyslaném Spasiteli Ježíši Kristu) se objevují další témata. Lukáš zdůraznil kladný vztah ke světu (pozitivní pohled – Boží dílo, odehrávání dějin, lidská aktivita, kultura). Rozpracoval téma velkého zvratu (mocní „ponížení“ x ponížení „pozvednutí“; bohatí odmítají Proroka, mají útěchu ve společnosti, ale vyloučení ze společnosti Proroka přijímají), téma spásy (zásadní v 15. kapitole – záchrana ztracených), Božího slova a obrácení, téma modlitby jako odpovědi víry a další.<sup>43</sup>

Co se týká literárního stylu, Lukáš se držel pořadí Markova vyprávění, ale vylepšoval ho tak, že některé výrazy, jež pokládal za hrubé a nepřesné, nahrazoval, vylepšoval gramatiku i syntax. Šlo mu o správnost, jasnost, časový sled a logičtější řád. Používal s oblibou archaismy, napodoboval biblický jazyk. Mezi jeho narativní prostředky patřilo doplňování vyprávění o souhrny, užití Ježíšových řečí, líčení cestování, paralelismus – spojení postav a událostí. Aby dotvořil celkovou podobu vyprávění, používal ještě geografie. Ústředním místem příběhu byl Jeruzalém. V evangeliu vyprávění postupovalo směrem do Jeruzaléma, ve Skutcích od Jeruzaléma. Dalším strukturálním komponentem byla literární proroctví.<sup>44</sup>

D. Gooding vystihl tři rysy Lukášova díla. Prvním rysem je Lukášův výběr a uspořádání materiálu. Lukáš například vybral deset příběhů o narození a dětství Ježíše Krista (Marek nic, Matouš čtyři). Lukáš se více zajímal o Jana Křtitele a jeho rodiče. Druhým rysem je opakování témat nebo myšlenek v různých oddělených částech materiálu. Smyslem toho bylo, aby se na ně čtenář podíval skrze subjektivní zkušenosti těch, komu bylo jako prvním oznámeno, že se tyto věci stanou. Zdůrazňuje opakovaně nároky na jejich víru srovnáním pěti příběhů (1, 5–25; 1,26–38; 1, 39–56; 1, 57–66; 1, 67–79). Opakováním chtěl upozornit na to, co považoval za významné. Třetím rysem je způsob, jakým řadí jednotlivé části látky k sobě navzájem i vzhledem k celku a jakou to má logiku. Lukáš řadil převážně chronologicky, ale ne všude. Vybral prvky, z nichž každý měl význam sám o sobě, a sestavil je tak, aby postupně doplňovaly to, co říkají

---

<sup>42</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 200.

<sup>43</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 30 – 32.

<sup>44</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 21 – 26.

předcházející prvky, a tak přispěly k rovnováze. Učinil z nich sérii postupně se rozvíjejících myšlenek na dané téma. Ale takto nepostupoval všude.<sup>45</sup>

Lukáš měl sice pro svůj evangelijní příběh předchůdce (nejméně jednoho) a ve značné míře využíval Markova evangelia, ale žádný vzor neměl k rozšíření příběhu do doby svých čtenářů. Jeho jedinečný přínos ke křesťanské literatuře spočívá v propojení událostí prvotní církve s událostmi Ježíšova působení a s celými dějinami Božího lidu, ba lidstva už od Adama.<sup>46</sup>

---

<sup>45</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 13-19.

<sup>46</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005, s. 14.

### 3. Podobenství – pojem, znaky, druhy a skupiny

#### 3.1 Pojem podobenství

Pojem podobenství, jak zjistil L. Tichý, je definován ve slovnících českého jazyka jako „široce rozvinuté přirovnání, parabola“ nebo „přirovnání prostřednictvím příběhu, za kterým se skrývá poučení, parabola“. Najdeme jak obecnější významy – „společné rysy, vlastnosti dvou osob, věcí a p., podobnost“ a dále „zevnější podoba, vzhled, tvářnost, tvar“, tak i konkrétnější definici – „široce rozvinuté přirovnání, parabola, zvláště k objasnění duchovní pravdy (v Bibli)“.<sup>47</sup> Docela překvapivé je, že i ve zcela útlé Teorii literatury pro střední i základní školy je u hesla podobenství odkaz na heslo parabola. Tam je napsáno: „(z řec. parabolé = přirovnání) – podobenství, rozvedené přirovnání; menší epický žánr, v němž se porovnává skutečnost předpokládá, rozumí se ze souvislostí; vyjádření obecné pravdy, mravního principu příběhem.“<sup>48</sup> A jako jeden z příkladů je uvedeno Podobenství o marnotratném synovi z Nového zákona.

Odbornější informace najdeme ve Slovníku novozákonní řečtiny. Tam je napsáno, že slovo παραβολή se v řeckém textu Nového zákona objevuje celkem 50 krát. Jsou zde uvedeny tři významy: 1. podobenství; přirovnání – 2. přísloví; tajuplný výrok; po(na)učení – 3. vzor; typ; předobraz.<sup>49</sup> To, že má řecký termín několik významů, se projevuje také v českých překladech. L. Tichý zjistil, že „např. jak ČEP, tak i liturgický překlad mají v Lk 4,23 „přísloví“,... Mk 7,17 je v ČEP „podobenství“, ale v liturgickém překladu najdeme „výrok“, což ukazuje, že význam řeckého výrazu je širší, než je význam českého slova podobenství, přičemž ovšem v některých případech může být konkrétní význam sporný.“<sup>50</sup>

Při komunikaci v běžném životě se užívají přirovnání se slovem jako, metafory (přenesený význam slova), v literární tvorbě se zase objevují alegorie, tj. rozšířené metafory (řada metafor). Podobenství se odlišuje jak od prostého přirovnání, tak od metafory i od alegorie právě svým příběhem, který má hlubší smysl. Stejný vztah, jaký

---

<sup>47</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 1.

<sup>48</sup> ZEMAN, M. *Teorie literatury pro střední i základní školy*. Praha: Fortuna, 1991, s. 104.

<sup>49</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, 2001, s. 127.

<sup>50</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 2.



má alegorie k metafoře, má podobenství k prostému přirovnání.<sup>51</sup> Zjednodušeně lze říci, že podobenství jsou krátké příběhy, které nabízejí nový pohled na skutečnost. Záleží vždy na tom, do jaké situace bylo podobenství řečeno, tedy podobenství mají smysl teprve v určitém kontextu. Nabádají posluchače či čtenáře k zamyšlení.

Podobenství má blíže k umění, jelikož jde o podobu řeči, v níž je myšlenka znázorněna pomocí obrazného slova. Obrazná řeč směřuje k zobrazení života v plně konkrétně smyslové názornosti a emocionální bezprostřednosti. Posluchač nebo čtenář má přímo pocit vlastního zážitku. Podobenství chce upozornit na některé vlastnosti osob, popisuje předměty nebo děje na základě srovnání s něčím jiným.<sup>52</sup>

Podobenství podle Žilky „zjišťuje nějakou podobnost mezi známou skutečností ze zkušenosti a mezi nějakou duchovní, abstraktní, náboženskou, mravní pravdou; je to obraz vybraný ze všedního života, obraz, kterým se něco nového, méně známého znázorňuje, ilustruje něčím známějším, je to shledávání platnosti zákonů Božích stejně v přírodě jako ve světě ducha.“<sup>53</sup> J. Mánek píše, že slova „parabolé“ se používalo často už ve staré řečtině, a to jako formy vlastního přirovnání nebo metafory, ale také jako alegorie (v bajkách, u Homéra). Hebrejsky bylo podobenství označováno slovem „mašal“. To zahrnuje obraznou mluvu v nejširším slova smyslu, všechny výroky, které obsahují nějaké srovnání, například i přísloví, jež vznikla po velkých zkušenostech, dále tajemné výroky, alegorie. V Novém zákoně může mít slovo „parabolé“ i takovýto široký smysl, ale zpravidla je užíváno jen tehdy, když jde o obrazný příběh.<sup>54</sup>

L. Tichý připomíná definice z děl dvou badatelů. Adolf Jülicher, významný (ale i kritizovaný) badatel v oblasti podobenství Nového zákona, definoval podobenství jako „řečovou figuru, v níž má být účinek nějaké věty (myšlenky) zajištěn připojením podobné věty, která patří do jiné oblasti a je si jista svým účinkem.“<sup>55</sup> A. J. Hultgren definoval podobenství takto: „Podobenství je řečová figura, v níž je učiněno srovnání mezi Božím královstvím, Božími činy nebo očekávanými a něčím na tomto světě, ať skutečným či

---

<sup>51</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 3.

<sup>52</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 5.

<sup>53</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 653.

<sup>54</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 6.

<sup>55</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 4.

vymyšleným.“ Literární forma podobenství je specifická, dosti široká a proměnlivá, ale ne zcela libovolná.<sup>56</sup>

### 3.2 Podobenství a alegorie

V Biblickém slovníku je uvedeno: „Podobenství Ježíšova nejsou alegorie (jinotaje), t. j. nejsou to smyšlené příběhy, při nichž nezáleží na některé pravděpodobnosti, jen když skrytý, hlubší, domněle pravý duchovní smysl je dobře vyjádřen. V alegorii každá jednotlivá podrobnost obrazného vyprávění má skrytý, jinotajný smysl. V pravém podobenství se obrazný příběh rozvíjí samostatně, podle své vnitřní zákonitosti, a je toliko v jednom bodě připravován k hlubšímu, duchovnímu smyslu. V praxi ovšem jsou časté smíšené typy, t. j. podobenství s některými alegorickými rysy. Za časů Ježíšových Židé ovšem namnoze vykládali alegoricky téměř celý Starý Zákon. ... I když některá podobenství Ježíšova přecházejí do alegorie ..., přece v celku p. Ježíšova alegorie nejsou. Ježíš sám nepokládal svá podobenství za nějaký druh tajuplného, esoterického, t. j. jenom pro „vnitřní“ kruh zasvěcenců určeného učení.“<sup>57</sup>

Alegorie (jako parabola a příkladové vyprávění) představuje volně vytvořenou historku, a to za tím účelem, aby umožnila posluchači něčemu porozumět. Alegorie má své jméno od toho, že říká něco jiného, než co míní. Užívá řady obrazů (např. služebníci = apoštolové a proroci, král = Bůh). Zatímco podobenství se často obrací k protivníkům, alegorie se zpravidla obrací k zasvěceným. Alegorie jsou, co se týká porozumění, nejsložitější. Může jim rozumět jen ten, kdo zná věci, k nimž se vztahují.<sup>58</sup> Alegorie jsou uměle sestavené celky v podobě příhod, dějů, ve kterých vedle sebe stojí více metafor bez toho, aby jedna byla rozhodující. Aby byl celek srozumitelný, musí nějaký znalec naznačit, co která metafora znamená.<sup>59</sup>

Někteří badatelé (B. Weiss, A. Jülicher) pocítovali alegorie v evangeliích jako nepřírozené a nepatřičné. Zavrhovali rovněž i alegorické výklady podobenství. Jiní k nim zaujímali mírnější postoj, neviděli tak ostrou hranici mezi alegoriemi a podobenstvími

---

<sup>56</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 9.

<sup>57</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 653, 654.

<sup>58</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 7.

<sup>59</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevné nakl., 1990, s. 3.

a připouštěli alegorický výklad tam, kde jsou pro posluchače užívány vžité symboly, jimž museli rozumět.<sup>60</sup> Významný exegeta A. Jülicher zastával názor, že Ježíš ve svých podobenstvích neužíval žádné alegorické prvky. Tvrdil, že alegorie, které v Novém zákoně nacházíme, pocházejí až od prvotní církve, jsou dílem až pozdějšího přepracování. Podobně jako A. Jülicher viděl i Joachim Jeremias (*Die Gleichnisse Jesu*, 1. vyd. 1947) alegorické prvky v novozákonních podobenstvích jako pozdější přídavky a změny z doby prvotní církve.<sup>61</sup>

Ve druhé polovině 20. století došlo ke zhodnocení alegorie. Byly vyloučeny extrémní (Ježíš neužíval alegorie x alegorie = podobenství). Objevila se změna v definici alegorie. Někteří badatelé (např. K. Erlemann) tvrdili, že alegorie není literární druh, ale pouze způsob vyjadřování, který se může použít i v jiných literárních formách či druzích. Jiní (např. U. Schnelle) naopak nadále považovali alegorii za literární formu. Na základě rozborů textů se zdá, že tradiční rozlišení podobenství a alegorie má určité opodstatnění.<sup>62</sup>

### 3.3 Znaky podobenství

V podobenství vypravěč klade důraz na základní dějovou linii, snaží se o stručnost a výrazovou úspornost. Nezabíhá do podrobností, které by mohly odvádět pozornost posluchače jinam. Usiluje o to, aby vyniklo, co je společné mezi tím, co podobenství podává, a mezi věcí, jíž se týká. Obvykle existuje v podobenství jeden srovnávací bod (*tertium comparationis*). Složka obrazná (co staví před oči) a věčná (co chce povědět) tvoří jeden celek. Pokud by zůstala obrazová část osamocena, stala by se pouhou hádankou.<sup>63</sup> Jinými slovy řečeno, *tertium comparationis* (tj. třetí prvek ve srovnání) je rozhodující bod výpovědi. Ten tvoří pojítka mezi vysvětlovanou skutečností a vyprávěným příběhem. Nelze totiž vysvětlovat podobenství, jestliže by se věnovala pozornost všem detailům.<sup>64</sup>

---

<sup>60</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 8, 9.

<sup>61</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 4, 5.

<sup>62</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 6.

<sup>63</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 9, 10, 15.

<sup>64</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 3.

V podobenství vystupuje málo osob, často nejvýše tři. Jsou charakterizovány přímo, tj. jednáním. Užívána je přímá řeč. Vyhraněné postavení dvou typů proti sobě nutí posluchače přemýšlet a rozhodnout se. Aby vypravěč dosáhl srozumitelnosti a pochopení, vysvětluje pomocí toho, co je pro posluchače známé. Dobře postavené podobenství nabízí nové porozumění skutečnosti tím, že nutí posluchače, aby nějak odpověděl. I když názor nezmění, což je také rozhodnutí, nezůstane vše při starém.<sup>65</sup>

Mnozí vykladači se shodují, že nelze opomíjet dějinnou situaci. Ježíšova slova mohou být srozumitelná jen ve vazbě s určitým děním v době, kdy žil. Neznalost situace, v níž bylo podobenství proneseno, klade překážky výkladu. Jejich poselství se zevšeobecní a zredukuje na jednoduchá morální ponaučení. Sice bez situačního rámce předávala Ježíšova podobenství i prvotní církve, ale přesto měla zásluhu na jejich zapsání a uchování.

Úzký vztah je rovněž mezi podobou podobenství a jejich adresáty. Se změnou adresátů se musela měnit i podobenství. Původně byla adresována Ježíšovým protivníkům, postupně pak farizeům, zákoníkům, učedníkům a obci věřících.<sup>66</sup>

### **3.4 Druhy a skupiny podobenství v Novém zákoně**

V Novém zákoně se objevují hlavně tři druhy podobenství, a to podobenství vlastní, paraboly, příkladová vyprávění a minimálně alegorie.

Vlastní podobenství vycházejí ze skutečného života společnosti. Poukazují na každodenní věci v životě člověka, jejichž existenci nemůže nikdo popřít, s nimiž se setkal buď sám, nebo prostřednictvím jiného člověka. Například každý musí uznat, „že kvas se vkládá do mouky (Mat. 13, 33), že na poli je zaséváno hořčičné zrnko (Mar. 4, 31–32 a par.), že pastýř hledá ztracenou ovci (Luk. 15, 4 dd. a par.). To vše jsou běžné skutečnosti.“<sup>67</sup>

Paraboly (na rozdíl od vlastních podobenství) vypravují volně vytvořené historky. Vykládají, co jednou někdo řešil a jak to dopadlo, a líčí, co se jednou mohlo stát a jak to

---

<sup>65</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 10, 11.

<sup>66</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 15-17.

<sup>67</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 6,11.

mohlo proběhnout. Nejde v nich tedy o to, co se děje stále, co je obecně platné. Otázka dějinné skutečnosti příběhu stojí stranou, např. „Byl jednou jeden bohatý člověk, který měl správce.“ (Podobenství o nepoctivém správci – L 16, 1). To je typický začátek paraboly.<sup>68</sup>

Dalším druhem podobenství jsou příkladová vyprávění. Nabízejí historiky ze života lidí, které slouží jako příklady pro řešení některých situací, v nichž se člověk octne, a umožňují člověku pochopit souvislosti a lépe problému porozumět. Najdou se pouze v Lukášově evangeliu. Příkladová vyprávění mají ale blízko k parabolám, ovšem zatímco v parabolách jde o analogii, v příkladových vyprávěních jde o příklad. Na rozdíl od parabol jsou v příkladových vyprávěních osoby jmenovány či blíže určeny, např. O milosrdném Samařanu (L 10,29–37), O boháči a Lazarovi (L 16,19–31).<sup>69</sup>

Toto rozdělení podle formálních znaků, které je dodnes užívané, zveřejnil A. Jülicher (autor díla *Die Gleichnisreden Jesu*, 1. vyd. I.díl – 1886 a II. díl – 1899) v 19. století. L. Tichý k tomuto dělení podává tyto informace: „Podobenství“ (Gleichnis) se v užším smyslu vyznačuje tím, že se u něho v obrazové části uvádí nějaká skutečnost z běžného života (např. Mt 11,16–19 a L 7,31–35). „Parabola“ (Parabel) v užším smyslu obsahuje fiktivní vyprávění, které je formulováno v minulém čase (např. Mt 18,21–35). „Příkladová vyprávění“ (Beispiel Erzählung) uvádí příběh, z něhož je třeba si vzít poučení (např. L 10,29–37).<sup>70</sup>

Další vykladači Ježíšových podobenství se snažili je roztřídit do skupin podle společných znaků obsahových. Například van Koetsveld se pokusil utřídit podobenství podle prostředí. Vytvořil osm skupin (orba, vinice, chov dobytka, rybářství, život v domácnosti, slavnosti a svatby, záležitosti peněžní a hospodářské, náboženství).<sup>71</sup> Z hlediska obsahu existuje rozdělení podobenství a obrazných výroků Ježíšových podle F. Žilky. Je uvedeno v Biblickém slovníku. Jeho předností je, že ukazuje, která podobenství jsou ve kterých synoptických evangeliích.

---

<sup>68</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 6.

<sup>69</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 7.

<sup>70</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 4.

<sup>71</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 25.

**Tab. 1: Rozdělení podobenství podle F. Žilky<sup>72</sup>**

I.	Podobenství o zákonech království Božího	Mk, Mt, L
II.	Podobenství o vztahu k Bohu	Mt, L
III.	Podobenství o lidském životě	Mk, Mt, L
IV.	Podobenství o posledních věcech	Mk, Mt, L
V.	Obrazné příběhy	L, Mt pouze jeden
VI.	Obrazné výroky	Mk, Mt, L

Setkáme se i s protikladnými informacemi, například u J. Jeremiase. J. Mánek píše, že třídil podobenství rovněž podle obsahu, a sice obsahu poselství (přítomnost spásy, Boží slitování s hříšníky atd.).<sup>73</sup> Naproti tomu L. Tichý konstatuje, že J. Jeremias podobenství neroztřídil a užíval výrazu podobenství v širokém smyslu typu hebrejského pojmu mašal.<sup>74</sup> J. Mánek, co se týká třídění, jmenuje ještě další vykladače. Ovšem také podotýká, že třídění podobenství do skupin je značně subjektivní povahy. Záleží na tom, jak je kterým vykladačem určité podobenství viděno.<sup>75</sup>

---

<sup>72</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 654, 655.

<sup>73</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 25.

<sup>74</sup> TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 5.

<sup>75</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 26.

## 4. Podobenství – užití, charakteristika, význam

### 4.1 Ježíš a podobenství

„Ježíš nebyl prvním vypravěčem podobenství, ale přivedl tuto formu vyprávění k velikému mistrovství.“<sup>76</sup> „V křesťanské literatuře podobenství vznikla a zanikla s Ježíšem. On je přivedl na vrchol, takže nebyla napodobena, poněvadž ve své tvořivosti a kráse jsou nenapodobitelná. Podobenství Ježíšova vynikají názorností, jednoduchostí a průzračností, ..., jemnou taktní nevtíravostí, jejich mravní poučnost nekřičí, nepíchá do očí, nebolí a tím neodpuze.“<sup>77</sup>

Ježíš Kristus je spojován v evangeliích s několika christologickými tituly – Mesiáš, Syn člověka, Syn Boží, Spasitel, Pán, Syn Davidův, Svatý Boží, prorok, král aj. U Lukáše je Ježíš nazýván didaskalos (διδάσκαλος – v řeckém Novém zákoně 59 krát) anebo epistatés (představený, mistr), tedy učitel.<sup>78</sup> Ježíš během tří let svého působení v jihovýchodní Galileji a v Jeruzalémě kázal, přesněji učil. Učil kdekoli (v synagogách i pod širým nebem) a kdykoli (i v čase jídla). Nic neplánoval, neměl žádný systém, žádný soubor vědění či seznam zásad. Namísto o zákonu mluvil o Božím království. Věřící člověk byl ten, kdo proměnou svého ducha „vstoupil“ do království, nestačilo jen dodržovat zákony. Ježíš zákon zcela nezavrhl, jen z něj vzal morální zásady a zbytku si nevěšmal. Když učil, jak se chovat, bylo v tom obsaženo takové převrácení hodnot, že to bylo naprosto udivující. Jeho naučení (blahoslavenství) sloužila jako návod pro život a jeho materiální problémy. Místo pýchy a honby za mocí a penězi byly dosazeny pokora a chudoba. Učil lásce k lidstvu jako celku. Snažil se ukázat, že soucit nezná hranic a že dobrota ztrácí význam, pokud není univerzální. Opakovaně se vracel k protikladu pomíjivého, marného světa a neměnnosti i trvalosti nebe. Mnohé jeho výroky byly v jeho době překvapivé. Přiměl lidi o nich přemýšlet a diskutovat. K tomu používal i podobenství.<sup>79</sup> Chtěl posluchače zaujmout, proto se v nich vyskytují nepravděpodobnosti, paradoxy, překvapující, až neuvěřitelné skutečnosti, chtěl je dovést

---

<sup>76</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 5.

<sup>77</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 654.

<sup>78</sup> POKORNÝ, P. *Vznešený Teofile*. Třebenice: Mlýn 1998, s. 77, 78.

<sup>79</sup> JOHNSON, P. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 59- 68.

k zamyšlení nad charakterem a jednáním některých postav, chtěl je přimět, aby uvažovali samostatně, aby se dobrali pochopení tajemství zjevených Bohem.

Ježíš sám naznačoval, proč podobenství užívá. U Mt 13,11–13, Mk 4,11–12, L 8,10 čteme, co Ježíš odpověděl učedníkům, když se ho ptali na důvod řeči v podobenstvích. Těm vysvětloval, že jeho posluchači nejsou duchovně vzdělaní jako učedníci, kteří si tak vypěstovali schopnost chápat, a proto mohou dostat víc. Ti, kdo nechápou, musejí být o své falešné vědění připraveni, aby mohli začít znovu.<sup>80</sup> „Proto k nim mluvím v podobenstvích, že hledíce nevidí a slyšíce neslyší ani nechápou.“<sup>81</sup> Těm, kdo věří, je zjeveno tajemství Božího království, ostatním zjeveno není a bez výkladu nechápou, co slyšeli.<sup>82</sup> Učedníci výklad vyslechnou, ale ostatní se musí spokojit se zašifrovaným sdělením podobenství. Ježíšovi posluchači měli jiné představy než on. Chtěli zakládat svou existenci na tom, co je smysly postižitelné (žádali např. objektivní důkazy pro vstup Boží vlády do našeho světa). Ježíš je chtěl s pomocí podobenství z takového nepravého směřování odvést.<sup>83</sup> Podobenství pomáhala, jak vyjádřit nadpřirozené věci přirozeným jazykem.

Při vyučování v podobenstvích Ježíš uplatňoval stejnou zásadu, jakou se řídilo celé jeho poslání na zemi. Kristus přijal naši přirozenost a žil mezi námi, abychom se mohli seznámit s jeho božskou povahou a s jeho božským životem. Bůh zjevoval nebeské věci prostřednictvím pozemských a sám sebe zjevil v podobě člověka. Ježíš znázorňoval neznámé skutečnosti známými věcmi, božské pravdy přibližoval prostřednictvím pozemských věcí, které lidé znali nejlépe. Ježíš vysvětloval pomocí přírodních jevů duchovní skutečnosti. Přírodní úkazy a životní zkušenosti spojoval s pravdami psaného Božího slova. Spasitel měl své posluchače seznámit také s pravdami, které nebyli připraveni přijmout ani pochopit. Proto učil v podobenstvích. Spojil svá učení s každodenními zážitky, zkušenostmi ze života a přírodními jevy. Tím upoutal pozornost lidí a zapůsobil na jejich srdce.<sup>84</sup> Ježíšovo učení (křesťanství) vyžadovalo vnitřní podnět

---

<sup>80</sup> JOHNSON, P. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 77.

<sup>81</sup> *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 23.

<sup>82</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 144.

<sup>83</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 13.

<sup>84</sup> *Kristova podobenství*. Dostupné na WWW: <http://www.knihy.8u.cz/data/kristova-podobenstvi.pdf>.



(proměnu srdce), nestačily pouze zákony. Podobenství dokázala tento podnět vyvolat, byla záměrně nabita emocemi.<sup>85</sup>

Ježíš mluvil v podobenstvích, aby byla jeho zvěst srozumitelná, aby pro ni získal posluchače, aby získal jejich souhlas a aby je přivedl k rozhodnutí.<sup>86</sup> Postupně by začali chápat to, čemu dříve nerozuměli, tajemství by pro ně přestávalo být tajemstvím. Nezabýval se abstraktními teoriemi, ale učil to, co je podstatné k rozvoji povahy, co zvýší schopnost člověka poznat Boha a konat dobro. A další důvod, proč učil v podobenstvích, byl následující. Aby jeho nepřátelé z řad kněží, rabínů, zákoníků apod. nemohli najít záminku, pro kterou by ho mohli obžalovat před veleradou. V podobenstvích kritizoval lidi vysoce postavené. Výtky odíval do obrazné mluvy. Kdyby je vyslovil jako přímá obvinění, jeho nepřátelé by ukončili jeho působení.<sup>87</sup>

K. Gábriš uvádí tyto dva důvody, proč Ježíš mluvil v podobenstvích. Bylo to kvůli tomu, aby skryl smysl svých řečí všeobecně nebo jen před některými (esoterické vyučování). Dokazuje to rys například v J 16, kde se kvalifikuje Ježíšova řeč jako obrazné přirovnání, kterému mnozí nerozuměli. Druhým důvodem, proč v podobenstvích mluvil, bylo přiblížit eschatologické skutečnosti související s královstvím Božím. Ne že by v jednom podobenství vykreslil celou hodnotu Božího království, ale ve všech dohromady je obsažena řada prvků Božího království, které společně dávají poměrně přesný obraz o něm.<sup>88</sup>

## 4.2 Boží království v podobenstvích

Ježíš pojmem království Boží „označuje skutečnost plné vykupitelské vlády Boží, očekávanou v budoucnosti, tedy eschatologický nový věk, v němž bude přemoženo všecko, co se Bohu protiví, všechno zlo i hřích, a nastolena vláda pokoje s Bohem, veskrze obnovený a věčný život. Proto Ježíš mluví o království Božím v budoucím čase ..., jako o cíli, do něhož se v budoucnosti vejde ..., a spojuje je těsně se „skonáním věku“... a se vzkříšením z mrtvých.... ... Je zcela v ruce Boží, a proto za ně lze jen

---

<sup>85</sup> JOHNSON, P. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 78.

<sup>86</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 13.

<sup>87</sup> *Kristova podobenství*. Dostupné na WWW: <http://www.knihy.8z.cz/data/kristova-podobenstvi.pdf>.

<sup>88</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevné nakl., 1990, s. 5.

prosit... a je toužebně a bděle, avšak bez výpočtů očekávat.... Království Boží je tedy skutečností eschatologickou, t. j. budoucí. Je však příznačné pro zvěst evangelií, že tato budoucnost je bezprostředně blížká. ... Přiblížení, ano vlom království Božího je tedy dán dílem Ježíšovým. ... Lze mluvit o skryté přítomnosti království Božího, jež je tajemstvím přístupným jen poslušné víře. ... království Boží je zároveň přítomné i budoucí; je jistotou i předmětem touhy a naděje, je darem i závazkem.<sup>89</sup> Boží království se zde na zemi odehrává skrytě, má vnitřní moc, kterou si razí cestu přes všechny překážky a nic je nemůže zastavit, o jeho vítězství je rozhodnuto, ale naplnění se odkládá do budoucnosti. Království zahrnuje všechny národy a prochází všemi věky.<sup>90</sup>

Michael W. Adams uvádí jako první důvod, proč Ježíš používal podobenství, právě cíl, aby naučil posluchače něco o Božím království. A jeho druhý důvod rovněž s Božím královstvím souvisí. Aby starosmluvní Židé, k nimž hovořil, porozuměli naplnění Izajášova proroctví, které se týkalo Izraele. Izraelský národ stál mimo Boží království až na několik vyvolených.<sup>91</sup> Podrobnější vysvětlení a svůj pohled na Boží království poskytl kardinál Miloslav Vlk. Vyvolený národ a jeho vůdcové v dobách ohrožení „přeslechli“ duchovní charakter předpovědi proroků, interpretovali vše politicky a čekali politické osvobození od nepřátel. Ježíš ale neměl mocenské ambice, nepostavil se proti římským okupantům, ale obracel se k chudým, vytěsněným na okraj, hlásal lásku i k nepřátelům, takže jeho mírnost a pokora zklamaly očekávání náboženské vládnoucí elity. Nepochopili smysl Kristova poselství, naopak ho obžalovali (dělal se králem) a jeho hláсанé duchovní království záměrně převrátili v politickou rebelii. Svou smrtí na kříži spasil celý svět a naplnil příchod a uskutečnění Božího království a nastolení jeho nového zákona – božské lásky do krajnosti, vlité do srdcí věřících. Obětí vlastního života a zmrtvýchvstáním daroval Ducha nového života pro ty, kteří uvěřili.<sup>92</sup>

Z biblické perspektivy je Boží království skutečností, která je pro člověka těžko uchopitelná. Pokud chceme, aby nám všichni porozuměli, nepoužijeme složité

---

<sup>89</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 352, 353.

<sup>90</sup> *Boží království*. Dostupné na WWW: <http://tf.jcu.cz/getfile/67596b8f6e050960>.

<sup>91</sup> ADAMS, M. W. Jak vykládat podobenství. *Zápas o duši*. 2010, č. 103, s. 22-28. Dostupné na WWW: <http://zod.reformace.cz/jak-vykladat-podobenstvi-cislo-103>.

<sup>92</sup> VLK, M. Boží Království. *Cesty katecheze*. 2009, č. 4. Dostupné na WWW: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2009-4/Bozi-Kralovstvi.html>.

vyjadřování, ale jednoduchou řeč. Když vyřešíme nějaký problém, když se dopracujeme k jádru věci, složitost zmizí a vše je najednou jednoduché. V jednoduchosti je síla. K mistrovství Ježíše vede jednoduchost a jednoduchost v obrazech. Čím je věc konkrétnější, tím méně potřebuje obraznou řeč. Čím je věc abstraktnější (jako je Boží království), tím více se vnucuje obrazný charakter slov, bez podobenství se nelze obejít. Proto nejlepší způsob, jak vyložit povahu Božího království, je právě podobenství.<sup>93</sup>

Ježíš používal podobenství k tomu, aby pomohl přiblížit lidem Boží království, aby ho mohli zakusit již v tomto životě. Mezi témata některých podobenství patří Boží spravedlnost a s ní spojená radost. S takovýmto poselstvím souvisí výrok sv. Pavla: „Vždyť království Boží není v tom, co jíte a pijete, nýbrž ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha svatého.“ (Ř 14,17)<sup>94</sup>

### 4.3 Podobenství v synoptických evangeliích

Ježíšova podobenství se zachovala v synoptických evangeliích. V Markově evangeliu jsou čtyři. Matouš má osm podobenství o království Božím či nebeském v kap. 13 a dalších osm v kap. 18, 20, 21, 22 a 25. Lukáš má nejvíce podobenství. Jsou v kap. 10 – 20. Jejich přesný počet je obtížné určit (60 – 65), podle přesnějšího počítání asi 40. Sedm podobenství se vyskytuje ve všech synoptických evangeliích.<sup>95</sup> Každý evangelista vypovídá podobenství v rámci své vlastní teologie. Marek se zaměřuje na tajemství Božího království. Matouš chápe podobenství jako vhodnou látku pro výuku církevních členů a zdůrazňuje prostřednictvím podobenství soud, který hrozí i křesťanům. Lukáš, ten klade větší význam historickému zarámování a užívá podobenství k tomu, aby napomenul i potěšil. Pouze on tvoří tzv. příkladová vyprávění. Právě proto se jeví Lukášova podobenství tolik vhodná ke zkoumání jejich působení na život jednotlivce, skupiny lidí a celé společnosti.<sup>96</sup>

---

<sup>93</sup> VESELÝ, J. Království Boží a řeč našeho kázání. *Protestant*. 2007, č. 10.

Dostupné na WWW: <http://protestant.evangelnet.cz/category/cislo/102007>.

<sup>94</sup> *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 155.

<sup>95</sup> JOHNSON, P. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 78.

<sup>96</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 17.

Ježíšova podobenství v Lukášově podání mají tři charaktery, a to demonstrativní, zjevovací a sledující změnu k lepšímu. Podobenství s demonstrativním charakterem vycházejí z toho, co se děje na zemi a odtud ukazují na Boha a jeho vlastnosti. V takových podobenstvích se předpokládá, že lze vyčíst, jak Bůh jedná, z toho, že se nám dává poznat v některých jevech našeho života. Jde o cestu od menšího k většímu, od člověka k Bohu (v latinské zkratce *cesta a minori ad maius*). Podobenství zjevovacího charakteru čerpá z toho, co je u Boha, ale ne z toho, co je u lidí. Je ukazováno, jak jedná sám Bůh a jak by tomu mělo být u lidí. Zde jde o postup shora dolů. Nepopisuje přítomný stav, ale ukazuje žádoucí stav. Podobenství o změně k lepšímu nastiňují život v nové podobě, a to značně odlišné od každodenní skutečnosti. Vyžadují stálou změnu poměrů ve společnosti k lepšímu. Ježíšova podobenství přesahují přítomnost a usilují o změnu lidského soužití. Nespokojují se s tím, co existuje, ale usilují o to, co má být, o pravou tvář života. Inspirují posluchače a čtenáře a mění starý svět. Povzbuzují slabé a nutí mocné zamýšlet se nad svým jednáním.<sup>97</sup>

Podobenství zapsaná v evangeliích považují badatelé za Ježíšův výtvar, ač je zřejmé, že u některých došlo k určitým redakčním úpravám, které souvisely s vývojem církve a se změnou posluchačů. Například Podobenství o ztracené ovci a Podobenství o ztracené minci byla kritikou nepochopení Ježíše, který se ujímal hříšníkům, a ukázal, že je to v souladu s Boží vůlí zachránit člověka vůbec. Proto není náhodou, že Lukáš po podobenstvích o zvířeti (ovce, L 15,1–7) a neživém předmětu (peníz, L 15,8–10) vypráví podobenství o člověku (marnotratný syn, 15,12–52), aby se představa Boha jako Otce zpřítomnila i metaforicky v podobenství.<sup>98</sup>

Současní biblisté považují podobenství za umělecký žánr, podle nich interpretace nezávisí na rekonstrukci původního kontextu a formy, proto podobenství promlouvají nově a mají aspekt vlastního významu. Při výkladu je nutné ale co nejlépe pochopit původní Ježíšovo poselství, nelze se omezovat na vyjádření obecných pravd.<sup>99</sup>

---

<sup>97</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 18–20.

<sup>98</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevne nakl., 1990, s. 7.

<sup>99</sup> ŠEBKOVÁ, J. Boží království v podobenstvích. *Cesty katecheze*. 2009, č. 4. Dostupné na WWW: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2009-4/Bozi-kralovstvi-v-podobenstvich.html>.

## 4.4 Význam podobenství

Význam podobenství je v tom, že na rozdíl od vědecké řeči, jež směřuje k zobecnění v přesně formulovanou tezi na základě systematické dokumentace a systematického logického výkladu, používá obrazné řeči, která má blíže k umění a k životu, takže posluchače upoutá, umožní mu lépe pochopit díky názornosti a jednoduchosti a zprostředkuje mu pocit vlastního zážitku. Jde o přirozený stylový prostředek, který se nejlépe hodí k znázornění nadsmyslové skutečnosti.<sup>100</sup>

Význam podobenství je možno vidět i v tom, že vydávají podrobná svědectví o způsobu života v Galileji ve zcela určité době, zvláště o venkovském životě. Není to souhrn pravd, jimž je třeba se učit z paměti, ale přímo žitý život.<sup>101</sup>

Význam podobenství tkví v jejich funkci, některá měla funkci obrannou, jiná útočnou. „Mnohá podobenství měla původně smysl útočného, usvědčujícího důkazu pro nepřátele Ježíšovy.“<sup>102</sup>

V současné době, co se týká významu podobenství, se prosadil názor, že tyto příběhy nefungují pouze jako ilustrace, ale hrají velkou roli ve výkladu Božího slova. Jedná se o specifický způsob sdělování určité skutečnosti. Řeč může reprezentovat skutečnost, která není objektivně k dispozici. Podobenství nemusí být pouhou ilustrací, ale za jistých okolností je „nepřeložitelné“. Stává se cestou k nové skutečnosti, která je popisnou řečí nepostižitelná. Může mít kognitivní funkci.<sup>103</sup>

Dalo by se říct, že cílem všech podobenství bylo zasahovat do společnosti a ovlivňovat ji. Ať vezmeme jakýkoli druh podobenství, obvykle přináší ponaučení, které má posluchače či čtenáře vést ke konání podle příkladu a nutit ho k rozhodnutí. Podle jednotlivých vyprávění (lze říct modelových situací) může člověk nalézt cestu k morálnímu chování vůči ostatním lidem, ba i vůči sobě i vůči Bohu.

Podobenství vedou k přemýšlení o pozemském životě, o Božím království, dávají odpověď na mnohé otázky, pokud ji tam člověk dokáže najít, umožňují mnohé pochopit,

---

<sup>100</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 5.

<sup>101</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 11, 12.

<sup>102</sup> NOVOTNÝ, J. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 655.

<sup>103</sup> POKORNÝ, P. *Vznešený Teofil*. Třebenice: Mlýn 1998, s. 114, 115.

přispívají k upevnění a k posílení víry v Boha, daru Ducha svatého, daru, který je přínosem ve všech životních situacích. Židům 11, 1 – 2: „Věřit Bohu znamená spolehnout se na to, v co doufáme, a být si jist tím, co nevidíme. K takové víře předků se Bůh přiznal svým svědectvím.“<sup>104</sup> Boha poznáme jen skrze svědectví Písma a to vírou. Víra je společenství s Ježíšem Kristem a důvěra v něho, spolehnutí na Boží moc skrze něho působící. Podobenství jako součást Písma jsou důležitá k poznávání smyslu života a světa.

---

<sup>104</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 213.

## **5. Lukášova podobenství**

### **5.1 Přehled některých Lukášových podobenství**

Podobenství o dvou stavitelích (L 6, 47–49)

Podobenství o rozsévači (L 8, 4–8)

Podobenství o milosrdném Samařanu (L 10, 25–37)

Podobenství o boháči a stodolách (L 12, 13–20)

Podobenství o věrnosti služebníků (L 12, 41–48)

Podobenství o neplodném fíkovníku (L 13, 6–9)

Podobenství o hořčičném zrně (L 13, 18–19)

Podobenství o kvasu (L 13, 20–21)

Podobenství o hostině (L 14, 15–24)

Podobenství o ztracené ovci (L 15, 4–7)

Podobenství o ztraceném penízi (L 15, 8–10)

Podobenství o marnotratném synu (L 15, 11–32)

Podobenství o nepoctivém správci (L 16, 1–8)

Podobenství o boháči a Lazarovi (L 16, 19–31)

O postavení služebníka (L 17, 7–10)

Podobenství o soudci a vdově (L 18, 2–8)

O farizeu a celníkovi (L 18, 9–14)

Podobenství o hřivnách (L 19, 11–27)

Podobenství o zlých vinařích (L 20, 9–19)

Z uvedených podobenství jsem jich pro účely této práce vybrala sedm, tři z kapitoly 15, dvě z kapitoly 16 a dvě z kapitoly 18.

## 5.2 Charakteristika Lukášových podobenství

I co se týká podobenství, „Lukáš nejspíš užil předlohy, obsahující hlavně výroky Ježíšovy (Logia), ..., ale celkem samostatně. Základní jeho předloha však bylo evangelium Mk. Značná část Lukášova evangelia je však založena na jiných pramenech, snad i přímo na ústní tradici nebo částečně i na menších písemných záznamech dnes ztracených. Tak se dostaly do Lukášova evangelia zprávy odlišné od Mk a Mt... Jediný má vypravování o vzkříšení mládence z Naim (7,11–17), o milosrdném Samaritánu (10,29–37), o marnotratném synu (15,11–32), o nevěrném správci (16,1–13), o boháči a Lazarovi (16,19–31), o farizeji a publikánu (18,9–14).“<sup>105</sup>

Lukáš dokázal scény přejaté z tradice i z literárních pramenů mistrovsky formovat. Nevytvářel žádné pouze fiktivní příběhy. Psal vyprávění (diégésis), nikoli literární druhy založené na napodobování (mimésis). V příbězích především podává zprávy, i když se tam objevuje i pedagogická stylizace (napomíná, varuje apod.).<sup>106</sup>

V Lukášových podobenstvích jsou zastoupené tři velké okruhy myšlenek, a to myšlenka Božího království, způsoby Božího konání v dějinách spásy a vztah člověka k Bohu a k člověku. Dokazuje to několik příkladů. V prvním okruhu například Lukáš upozorňuje, že člověk se musí pro trvalé hodnoty rozhodnout už za života a dokazovat to svými činy, ne až po smrti (L 16,19–31). Ve druhém okruhu například jde Bůh za každým ztraceným (L 15,4–7; L 15,8–10; L 15,11–32). Boží konání je příkladem pro člověka, aby se podle něj řídil. Ve třetím okruhu například skutečný vztah k Bohu se realizuje hlavně ve vztahu nové spravedlnosti vůči bližnímu (L 15,11–32).<sup>107</sup>

Lukášovým evangeliem prolíná Ježíšův soucit s pohany, Samařany, ženami, dětmi, celníky, hříšníky a dalšími lidmi, které považovala izraelská společnost za vydědence. Lukáš ale nezamlčuje skutečnost, že jsou spaseni i bohatí a uznávaní lidé (L 23,50–53). Nelze přehlédnout pozitivní obraz žen. Dalšími tématy jsou radost, spása, činnost Ducha svatého, lidský strach vyvolaný Boží přítomností, úžas nad tajemstvím Boží pravdy.<sup>108</sup>

---

<sup>105</sup> NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich a ČBS, 1992, s. 387.

<sup>106</sup> POKORNÝ, P. *Vznešený Teofile*. Třebenice: Mlýn, 1998, s. 16.

<sup>107</sup> GÁBRIŠ, K.. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevne nakl., 1990, s. 12-14.

<sup>108</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 200, 201.



Různorodá podobenství poukazují například na důležitost odpuštění, vytrvalost v modlitbě, službu druhým, využití svěřených darů, bdělost, věrnost služebníků.<sup>109</sup>

Řada Lukášových podobenství dokládá, že Ježíš vždycky soucítil s chudými. Na druhou stranu ale věděl, že chudoba neznamena automaticky ctnost. Stejně jako filantrop může být domýšlivý a krutý, tak chudoba může rodit hloupost, krutost a násilí. Bohatství ovšem může nabízet mnoho příležitostí k tomu, aby se člověk změnil k horšímu (L 16,19–31). Mezi chudými a bohatými leží propast. Bohatí, pokud s tím nic nedělají, zjistí, že taková propast existuje i na onom světě, kde se to obrátí ve prospěch chudých. Odstranění chudoby nebylo a není možné reformami nebo dobročinností („Chudé máte vždycky s sebou,“ J 12,8), ale dá se alespoň zmírnit. Ježíš kladl důraz ne na dobročinný skutek, ale na pocit, který přináší. Co hledal, byla „chudoba v duchu“, to znamená někoho, jehož myšlenky jsou povzneseny nad materiální věci a jenž nelpí na majetku.<sup>110</sup>

„V lukášovských spisech vystupuje sociální problematika do popředí natolik, že Lukáš byl označován jako „sociální“ evangelista.“<sup>111</sup> Vnitřní struktura Božího království a jeho sociální důsledky jsou v jeho spisech vyjádřeny jako záměna role. Boháč přijde po smrti do podsvětí, chudý Lazar do ráje (L 16,19–31). Chudí, kteří nejsou zatíženi majetkem a mocí, dosáhnou věčné spásy. Bohatství neznamena Boží požehnání. Dalším sociálním důsledkem je model vyrovnání rozdílů mezi chudými a bohatými, slabými a mocnými. V Podobenství o ztraceném synu je představa skutečného domova spojena s tím, že bude chleba pro všechny (L 15,17). Lukáš věřil, že sociální rozpory nemohou obstát před Božím soudem a že Boží království přinese jejich odstranění. Tehdejší společnost již fungovala ekonomicky na principu trhu, takže existovalo i hromadění majetku i zaujetí pro konzum (L 15,13; L 16,19). Lukáš počítal s tím, že církev bude takovým prostorem, kde budou rozdíly vyrovnány alespoň tak, že všichni mohou žít v důstojných podmínkách.<sup>112</sup>

---

<sup>109</sup> ŠEBKOVÁ, J. Boží království v podobenstvích. *Cesty katecheze*. 2009, č. 4. Dostupné na WWW: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2009-4/Bozi-kralovstvi-v-podobenstvich.html>.

<sup>110</sup> JOHNSON, P. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. Brno: Barrister & Principal, 2010, s. 64, 80, 81.

<sup>111</sup> POKORNÝ, P. *Vznešený Teofil*. Třebenice: Mlýn, 1998, s. 132.

<sup>112</sup> POKORNÝ, P. *Vznešený Teofil*. Třebenice: Mlýn, 1998, s. 137-139, 148.

## 6. Sociální aspekty v Lukášových podobenstvích

### 6.1 15. kapitola

Tři podobenství stejného zacílení vypráví Ježíš celníkům a hříšníkům. Mají apologické poslání. Farizeům a zákoníkům se nelíbilo, že Ježíš hříšníky přijímá a jí s nimi. Ježíš jim vlastně těmito podobenstvími na jejich výtku odpovídá a obhajuje svoje počínání. Za hříšníky byli považováni lidé, kteří vedli nemravný život, a ti, již zastávali nečestná povolání (celníci, výběřčí daní, pastýři, koželuzi, potulní obchodníci).<sup>113</sup> Pro farizeje a zákoníky bylo přijatelné přijmout hříšníky pod podmínkou, že podají důkazy pokání, že se změní. Ježíš ale toto nepožadoval. Pro něho nestojí na prvním místě kladení podmínek, ale slitování a pomoc. Ježíš byl přesvědčen, že se člověk může změnit, když se mu dostane lásky. Už v otevřenosti pro Boží lásku je pokání.<sup>114</sup> K. Gábriš píše: „Zo skusenosti Ježíš poznal, že títo ľudia skor sa dostanú na cestu spásy ako samospravodliví farizeji, ktorým pýcha z vlastnej hodnoty zabraňovala dať sa cestou pokánia.“<sup>115</sup>

Z podobenství o ztracených a nalezených hodnotách jsou dvě, jež se vyskytují pouze u Lukáše (o ztraceném penízu a o ztraceném synovi).

#### 6.1.1 Podobenství o ztracené ovci

*Lukáš 15, 4 – 7*

<sup>4</sup>„Má-li někdo z vás sto ovcí a ztratí jednu z nich, což nenechá těch devadesát devět na pustém místě a nejde za tou, která se ztratila, dokud ji nenalezne? <sup>5</sup> Když ji nalezne, vezme si ji s radostí na ramena, <sup>6</sup> a když přijde domů, svolá své přátele a sousedy a řekne jim: ‚Radujte se se mnou, protože jsem našel ovci, která se mi ztratila.‘ <sup>7</sup> Pravím vám, že právě tak bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.“<sup>116</sup>

---

<sup>113</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 169.

<sup>114</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 84.

<sup>115</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevne nakl., 1990, s. 80.

<sup>116</sup> *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 79.

Podobenství začíná úvodními slovy vypravěče, po kterých následuje dlouhá řečnická otázka v přímé řeči, jež obsahuje děj (v. 4). Očekává se, že odpověď na ni bude kladná. Čtenář se nejdříve dozví, že majitel sta ovcí jednu ztratil. O majiteli stáda není řečeno nic podrobnějšího, v překladu je užito vět podmínkových a zájmen „někdo z vás“. To vybízí a provokuje čtenáře k zamyšlení nad tím, co by dělal on v takové situaci.

Zdá se neopatrné, že dotyčný nechal bez dozoru 99 ovcí na pustém místě, a vydal se hledat tu jednu okamžitě, když zjistil, že se mu ztratila, což svědčí rovněž o jeho možné nepozornosti. Dá se ale pochopit, že je těžké pro jednoho člověka uhlídat 100 ovcí. J. Mrázek píše o tom, co zjistil K. E. Bailey, když hovořil s pastýři od Sýrie přes Palestinu až po Mezopotámii. Ti mu řekli, že ještě nikdy neviděli, aby 100 ovcí hlídal jediný pastýř.<sup>117</sup>

Majitel chtěl najít ztracenou ovci za každou cenu, i kdyby to trvalo dlouho. Je psáno ve verši 4b: „...nejde za tou, která se ztratila, dokud ji nenalezne.“ Uvažovat o tom, co bylo po dobu jeho pátrání s 99 ovce, není pro vyvrcholení příběhu podstatné. Otázka předpokládající souhlasnou odpověď se snaží přesvědčit, že jednal rozumně a obvykle, že by to takto udělal každý. Zvolený počet (1 : 99) signalizuje, že Ježíš chtěl zdůraznit, že Bohu záleží na každém jedinci.

Když majitel ovci našel, nesa ji na svých ramenou zpět ke stádu, velice se radoval (v. 5). „Byl to běžný obraz z palestinského života v Palestině. Ovce, která zabloudí, si obyčejně vysílá lehne a není možné ji přimět k tomu, aby vstala a šla. Pastýři nic jiného nezbývá, než aby ji nesl, což při delší vzdálenosti je možné jen na ramenou.“<sup>118</sup>

Veršem 6. končí podobenství. Radost z přinesené ovce má nejen majitel, ale sdílí ji s ním i přátelé a sousedé, které po svém příchodu svolal (v. 6). Vyvrcholení je vyjádřeno imperativem v přímé řeči majitele stáda. Nechybí uvedení důvodu radosti.

V 7. verši se objevuje poučení. Ježíš přirovnával ke ztracené ovci hříšníky. Sám měl pastýřské poslání. Nic hříšníkům nevyčítal, ale měl je rád stejně jako pastýř ztracenou ovci. Ježíš vynaložil také velkou námahu na obrácení jednoho hříšníka jako pastýř na nalezení ovce. Bohu nejsou lhostejní ti, kdo zbloudili, ztratili se. Bůh se vždycky bude

---

<sup>117</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 72.

<sup>118</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 87.

radovat víc nad jedním hříšником, který činí pokání, než nad 99 spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.

### 6.1.2 Podobenství o ztraceném penízi

*Lukáš 15, 8 – 10*

<sup>8</sup>Nebo má-li nějaká žena deset stříbrných mincí a ztratí jednu z nich, což nerozsvítí lampu, nevymete dům a nehledá pečlivě, dokud ji nenajde? <sup>9</sup>A když ji nalezne, svolá své přítelkyně a sousedky a řekne: „Radujte se se mnou, poněvadž jsem našla peníz, který jsem ztratila.“ <sup>10</sup>Pravím vám, právě tak je radost před anděly Božími nad jedním hříšником, který činí pokání.“ <sup>119</sup>

Toto podobenství plynule navazuje na předcházející. Spojitost je naznačena spojkou nebo, která stojí na začátku verše 8. Obě podobenství vyjadřují stejnou myšlenku různými obrazy. Obě se týkají obyčejného života prostých lidí v Palestině.

Podobenství o ztraceném penízi začíná rovněž dlouhou řečnickou otázkou obsahující děj. Tvoří ji dvě věty podmínkové před čtyřmi dalšími větami. Odpověď se nabízí opět kladná jako v již jmenovaném předcházejícím podobenství. Hlavní postavou je tentokrát chudá žena. Ztratila jednu minci z deseti. Taková mince znamenala pro ženu velkou ztrátu. Podle některých vykladačů 10 stříbrných mincí tvořilo skromný šperk, který zdobil hlavu nevěsty. Po ztrátě jedné mince byl tento šperk znehodnocen. Ježíš se nezmiňuje, proč a jak peníz zmizel. Není to podstatné. J. Mánek píše: „Patří ke způsobu Lukášovy práce, že tam, kde dá za příklad muže nebo zmíní muže, uvede hned také ženu... Smysl pro toto řazení je v tom, že chce ukázat muže i ženu ve stejné odpovědnosti před Bohem.“<sup>120</sup>

Ježíš se ptá, co udělá žena, když z deseti stříbrných mincí jednu ztratí. Součástí otázky jsou i tři činnosti, jež se předpokládá, že by udělala, a to rozsvítit lampu, vymést dům a pečlivě hledat. Také je zde věta „... dokud ji nenajde?“ jako u ztracené ovce, což předpokládá, že bude hledat stále, i kdyby to trvalo dlouho. Vynaloží na to veškeré své úsilí. J. Mánek podotýká: „Neznamená to, že Bůh nemá rád ty, kdo u něho zůstávají

---

<sup>119</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 79.

<sup>120</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 16.8

a nedostali se na zcestí, ale zvláštní zájem má na návratu hříšníka a dělá vše, aby ho přivedl zpět.<sup>121</sup>

Větší radost je vždy, když se může prožívat s jinými lidmi. Žena proto svolala přítelkyně a sousedky, aby se s nimi mohla o radost podělit. Imperativem v přímé řeči je nabádá, aby se radovaly s ní, a uvádí důvod radosti.

„Radost v lidském společenství je odrazem nebeské radosti.“<sup>122</sup>

Ježíšovo poučení v 10. verši hovoří o radosti Božích andělů nad jedním hříšníkem, jenž činí pokání. Ale není zde zmínka o devíti spravedlivých, kteří pokání nepotřebují.

První dvě podobenství 15. kapitoly jsou přípravou na třetí. Když se najde něco ztraceného, je to nesmírná radost. Zde se jednalo o zvíře a o věc. Ve třetím podobenství jde o člověka.

### 6.1.3 Podobenství o marnotratném synu

*Lukáš 15, 11 – 32*

<sup>11</sup>Řekl také: „Jeden člověk měl dva syny. <sup>12</sup>Ten mladší řekl otci: ‚Otče, dej mi díl majetku, který na mne připadá.‘ On jim rozdělil své jmění. <sup>13</sup>Po nemnoha dnech mladší syn všechno zpeněžil, odešel do daleké země a tam rozmařilým životem svůj majetek rozházel. <sup>14</sup>A když už všechno utratil, nastal v té zemi veliký hlad a on začal mít nouzi. <sup>15</sup>Šel a uchýtil se u jednoho občana té země; ten ho poslal na pole pást vepře. <sup>16</sup>A byl by si chtěl naplnit žaludek slupkami, které žrali vepři, ale ani ty nedostával. <sup>17</sup>Tu šel do sebe a řekl: ‚Jak mnoho nádeníků u mého otce má chleba nazbyt, a já tu hynu hladem! <sup>18</sup>Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. <sup>19</sup>Nejsem už hoden nazývat se tvým synem; přijmi mne jako jednoho ze svých nádeníků.‘ <sup>20</sup>I vstal a šel k svému otci. Když ještě byl daleko, otec ho spatřil a hnut lítostí běžel k němu, objal ho a políbil. <sup>21</sup>Syn mu řekl: ‚Otče, zhřešil jsem proti nebi i vůči tobě. Nejsem už hoden nazývat se tvým synem.‘ <sup>22</sup>Ale otec rozkázal svým služebníkům: ‚Přineste ihned nejlepší oděv a oblečte ho; dejte mu na ruku prsten a obuv na nohy.

---

<sup>121</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 169.

<sup>122</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 254.

<sup>23</sup>Přiveďte vykrmené tele, zabijte je, hodujme a buďme veselí, <sup>24</sup>protože tento můj syn byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘ A začali se veselit.

<sup>25</sup>Starší syn byl právě na poli. Když se vracel a byl už blízko domu, uslyšel hudbu a tanec. <sup>26</sup>Zavolal si jednoho ze služebníků a ptal se ho, co to má znamenat. <sup>27</sup>On mu odpověděl: ‚Vrátil se tvůj bratr, a tvůj otec dal zabít vykrmené tele, že ho zase má doma živého a zdravého.‘ <sup>28</sup>I rozhněval se a nechtěl jít dovnitř. Otec vyšel a domlouval mu. <sup>29</sup>Ale on mu odpověděl: ‚Tolik let už ti sloužím a nikdy jsem neporušil žádný tvůj příkaz; a mně jsi nikdy nedal ani kůzle, abych se poveselil se svými přáteli. <sup>30</sup>Ale když přišel tenhle tvůj syn, který s děvčkami prohýřil tvé jmění, dal jsi pro něho zabít vykrmené tele.‘ <sup>31</sup>On mu řekl: ‚Synu, ty jsi stále se mnou a všechno, co mám, je tvé. <sup>32</sup>Ale máme proč se veselit a radovat, poněvadž tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, ztratil se, a je nalezen.‘<sup>123</sup>

Toto podobenství je pouze u Lukáše. Je mnohem delší než dvě předcházející. Bohatší děj má proto, že se jedná o ztraceného člověka, nikoli věc. U člověka je nutné zachytit, jak jedná a co prožívá.

Podobenství je sice samostatné, ale jako by navazovalo na první dvě zmiňovaná podobenství. Začíná slovy „Řekl také:“ (v. 11). Přímá řeč vypravěče představuje tři hlavní postavy, otce a dva syny. Následuje imperativ v přímé řeči mladšího syna. Ten žádal otce, aby mu dal díl majetku, který mu připadal (v. 12). U J. Mánka je uvedeno: „Podle Deut. 21,17 má nárok na jednu třetinu z otcova vlastnictví, zatím co prvorozený syn má nárok na dvě třetiny ze všeho. (Otec však zpravidla stále spravuje podíl staršího syna, až do své smrti).“<sup>124</sup> Zřejmě zde jako i jinde šlo o to, aby se majetek netříštil, aby ho nejstarší potomek zdědil. Pokud bylo synů víc, dostali určitou náhradu a museli si sami zajistit existenci. Otec jim majetek rozdělil. Je řečeno „jim“, to znamená, že starší syn dostal také, co mu náleželo. Asi to mohl vlastnit až po otcově smrti.

Mladší syn za krátkou dobu vše, co dostal, nesmyslně rozházel (v. 13). Dostal se do daleké země. J. Mánek píše: „Vnější zeměpisná vzdálenost, kterou mladší syn volí, je však obrazem pro vzdálenost vnitřní. Touha po naprosté nezávislosti, po tom, aby si mohl

---

<sup>123</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 79.

<sup>124</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 172.

dělat, co sám chce – to je ona vzdálená krajina, do níž se ubírá a v níž rozplýval svůj majetek lehkomyšlným, rozmařilým životem.<sup>125</sup> Jeho situace se stále zhoršovala. Hlad a nouze ho provázely. Přijal v té cizí zemi zaměstnání pro Židy naprosto nepřipustné, navíc ponižující. Pásl vepře, nečistá zvířata. Ta práce mu nezajistila ani nejnütnější stravu. Dokonce záviděl vepřům jejich potravu, on neměl ani to. Dostal se na úplné dno. Původně si to tak jistě nepředstavoval, nechtěl to tak, chtěl se v podstatě osamostatnit. Udělal ale mnoho chyb, zavinil si vše sám.

Bída ho donutila, aby šel do sebe (v. 17). Mladší syn k sobě mluvil. Zazněla vzpomínka na domov, kde bylo dostatek jídla i pro nádeníky, formou věty zvolací v kontrastu s jeho kritickou situací (v. 17). Následovalo rozhodnutí vrátit se domů a formulace žádosti, jež by chtěl sdělit otcí. Byla v ní obsažena i sebekritika (v. 18 a 19). Pozitivní je, že se cítil vinen, že si to přiznal a nehledal vinu a chyby někde jinde a u jiných. Uvědomil si, že zhřešil proti nebi (nesplnil přikázání) i vůči otcí (prohýřil majetek), že si nezaslouží nazývat se otcovým synem. Napadlo ho, že by ho otec mohl přijmout jako jakéhokoli cizího nádeníka. Styděl se za sebe. Ovšem v tom, že se odhodlal vrátit se k otcí, je možno vidět, že věřil v otcovu lásku. Neměl vlastně nikoho, žádného jiného příbuzného, žádného přítele, na koho by se mohl obrátit, aby mu pomohl. Otec zůstal pro něho jedinou nadějí a jistotou. Toto byl začátek pokání. Přiznal si, že do takové situace se dostal vlastní vinou, a rozhodl se přiznat to i otcí, chtěl se vrátit. Jak řekl, tak učinil, šel k otcí (v. 20a).

Otec ho zdáli viděl, běžel k němu. Otcí se stýskalo, stále na syna čekal. Objal ho a políbil (v. 20b). I přesto, co se stalo, syn zůstal synem. Otcova láska byla odpouštějící, nezištná. Otec synovi nic nevyčítal a na nic se nevyptával. Zatím sice stále mlčel, ale zato jednal. Jednal velkoryse, obdivuhodně a láskyplně. Po synově kajícné řeči, kterou si on už dříve připravil (v. 21), následoval otcův rozkaz služebníkům v přímé řeči. Tentokrát už otec hovořil, ale nikoli se synem. Syna vyslechl, slovně na jeho slova nereagoval, nechlácholil ho, ale opět jednal. Svoji lásku dokazoval činy. Rozkazů bylo několik (v. 22 a 23). Přinést oděv a obuv signalizuje, že syn byl na tom velmi špatně. Pak rozkázal přinést prsten a připravit hostinu. J. Mánek píše: „První roucho“, jak šaty označuje řecký text, bylo určeno pro nejvýznamnější hosty, prsten znamenal udělení moci, obutí pak

---

<sup>125</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 172.

přiznání svobody na rozdíl od bosého otroka. Zabití telete a uspořádání hostiny bylo výrazem slavnostního přijetí ztraceného do nejužšího společenství s otcem a s jeho domovem.<sup>126</sup> Otec přijal ztraceného syna zpět naprosto bez podmínek. Otec všechny vybízel, aby se taktéž radovali. Zde končí první část podobenství a končí vesele. Postava otce je spojujícím článkem této první části a části druhé, kde se ke slovu dostává postava staršího syna. “Otec budí sice dojem až podivně pasivního člověka, zatímco oba synové nás živě vtahují do spleti svých osobních bojů, ale struktura příběhu vyžaduje, abychom vnímali otce jako hlavní postavu.”<sup>127</sup>

V druhé části podobenství přichází na scénu starší syn, o jehož existenci se čtenář dozvěděl na začátku podobenství ve verši 11. Verš 25 oznamuje, že starší syn byl právě na poli. Z toho je možno se domnívat, že byl pracovitý, plnil svoje povinnosti. Vraceje se domů, uslyšel hudbu a tanec. Ptal se jednoho ze služebníků, co to má znamenat (v. 26). Bylo mu na tom cosi podezřelého. Po zjištění příčiny oslavy se rozhněval a nechtěl jít dovnitř.

Otec měl rád i tohoto syna, proto vyšel ven a domlouval mu. Není řečeno, co mu otec říkal. „Lukáš zde projevuje velkou psychologickou vnímavost. Starší syn dává najevo svůj hněv tím, že nechce vejít. Otec vyjadřuje svou lásku tím, že vyjde ven i ke staršímu synovi.”<sup>128</sup> Synova reakce v přímé řeči byla vyčítavá. Cítil se ukřivděn, odstrčen. Z jeho pohledu bylo nespravedlivé, že otec dal přednost tomu viditelně horšímu. Nemluvil o něm ani jako o bratru, ale použil výraz „tenhle tvůj syn“. Odvolává se na svoje zásluhy, odsuzoval bratrovo jednání. J. Mánek píše: „Vztah staršího syna k otci není založen na lásce. Spočívá na plnění povinností a na očekávané odplatě... I domýšlivost na vlastní spravedlnost, dokonalost, je ztracenost, protože se odřiká Boží odpouštějící lásky.”<sup>129</sup>

Starší syn vždy poslechl, vždy vše plnil, nedokázal si představit, že by mohl udělat tak vážnou chybu jako jeho bratr. Dalo by se říct, že měl štěstí, že mohl pracovat, ale

---

<sup>126</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 175.

<sup>127</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 258.

<sup>128</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 256.

<sup>129</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 177.



vlastně to cítil jako těžké jařmo, které mu nedovolí těšit se ze života.<sup>130</sup> Člověk si dostatečně neváží toho, co má. Přijde na to, až když to ztratí.

Z rozhovoru otce se starším synem je patrné, „že i tento syn se otci odcizil, možná mnohem dříve. Léta „slouží“ otci. Nikdy neporušil jeho nařízení. Ale také se nikdy necítil odměněn.“<sup>131</sup>

Ve verši 31 otec přímou řečí staršímu synovi připomíná, že on dostal hodně tím, že byl stále s otcem. Po otci, který majetek momentálně spravuje, všechno zdědí. Právě on dostal všechno. Vyzývá ho, aby se radoval se všemi. Na závěr opakuje znovu proč (v. 32) – „tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije, a je nalezen.“ Podobenství končí otevřeně. Je na čtenáři, jak se rozhodne.

„Tragédie staršího syna není jen v tom, že správně nepoznal své pevné, privilegované postavení u otce, to, že jsou stále spolu, že „mají všechno společné“, ale také v tom, že i nyní je slepý ke skutečnosti, že mu otec nabízí stejnou trvalou péči a stejný zájem jako tomu marnotratníkovi. Také k němu otec vyšel, aby ho utěšil.“<sup>132</sup>

V postavě otce je možno vidět Boha, v postavě mladšího syna hříšníky, kteří se odvrátili od Boha, ale pak se k němu vrátili, v postavě staršího syna farizeje, kterým se nelíbí, že Ježíš přijímá hříšníky. P. G. Müller uvádí: „Farizeové se sice snaží být stále poslušní vůči Boží vůli, ale jejich formalistické zbožnosti skutků Zákona se nedostává lásky a milosrdenství vůči takzvaným hříšníkům. Naproti tomu Ježíš uskutečňuje Boží lásku k hříšníkům, která zákonické zbožnosti připadá pohoršlivá.“<sup>133</sup>

Ježíšovi, jenž vykonává Boží vůli, stačí, že celníci a hříšníci se vracejí do společenství s ním, a neukládá jim žádné podmínky odpuštění. To právě vadilo farizeům. Otec rovněž mladšímu synovi neuložil žádné podmínky. To vadilo staršímu synovi, který se těžko propracovával k odpuštění svému bratru. Jak píše J. Mánek: „Není snadné pochopit, že teprve tenkrát, když je s hříšníkem zacházeno jako se synem, má naději

---

<sup>130</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství I*. Bratislava: Cirkevne nakl., 1990, s. 94.

<sup>131</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 259.

<sup>132</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 260.

<sup>133</sup> MÜLLER, P. G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 1998, s. 129,130.

synem opět být.... Z návratu hříšných je třeba se radovat. Pokud to nedovedeme, jsme také mimo otcův dům.“<sup>134</sup>

#### 6.1.4 15. kapitola – shrnutí

V podobenstvích 15. kapitoly lze vyzdvihnout tři hlavní sociální aspekty a získat poučení.

1. Bohu záleží na každém jedinci. I na takovém, kterým jiní opovrhovali, jelikož ho považovali za navždy ztraceného. K. Gábriš píše: „Nikto nie je taký nepatrný, aby Boh o neho nedbal. Celé Ježišovo vystúpenie je dokladom toho. ... Tieto Ježišove podobenstvá sú priam vysvetlením Ježišovho sklonenia sa k človeku hriešnemu. Je to všetko dokladom, že Božia láska zachraňuje človeka.“<sup>135</sup>

Jako pastýř opustí stádo, aby našel jedinou pohřešovanou ovci, jako žena hledá jednu ztracenou minci, tak Bůh hledá hříšníka a chce, aby žil. „Lukáš apeluje na křesťany, aby od sebe neodpuzovali hříšníky, lidi na okraji, ale intenzivně se snažili dovést tyto lidi k poznání, že jsou lidmi chtěnými a milovanými Bohem; aby se radovali z jejich obrácení. Otevřenost obcí pro tyto diskriminované je stejně nutná jako obezřetnost křesťanů vůči pocitu, že jsou sami spravedliví.“<sup>136</sup>

2. Velkým nebezpečím pro lidi je právě samospravedlnost. Jestliže má člověk pocit, že je dobrý, že není takový jako ostatní, jestliže vidí na druhých chyby, ale své vlastní nevidí. Přesně to popisuje jedna bajka Jeana de La Fontaina, jejíž závěrečná slova sdělují: „Náš tvůrce nejvyšší nás stvořil všechny s dvěma mošnamy: nás dnešní i co byli před námi. Dozadu mošnu pro naše dal vady, pro vady cizí však dopředu tady.“<sup>137</sup>

---

<sup>134</sup> MÁNEK, J. *Ježišova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 178.

<sup>135</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježišove podobenstvá I*. Bratislava: Cirkevne nakl., 1990, s. 80.

<sup>136</sup> MÜLLER, P. G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 1998, s. 128.

<sup>137</sup> de LA FONTAINE, J. *Výbor bajek*. Praha 1922, s. 38.

Pokud si člověk myslí, že je dokonalý, lepší než druzí, pokud nemá pocit, že něco postrádá, nemůže nic hledat. Musí si sám všimnout, že mu něco chybí. Kdyby například pastýř ovce nespočítal, nevšiml by si, že se jedna ztratila. Když si bude člověk myslet, že mu nic nechybí, nikdy nedojde k radosti. Kdo totiž neprožil ztrátu, nemůže prožít radost z nalezení. Navíc ta radost je větší, jestliže se sdílí ve společenství, což je motivem všech uvedených podobenství.

3. Příkladný je postoj otce ve třetím podobenství, jenž synovi velkoryse odpustil a dal mu šanci na nový život, aniž by pitval jeho jednání (Syn se třeba mohl vrátit ze zjištěných důvodů.) a aniž by se nechal někým ovlivňovat. J. Mánek předkládá tento názor: „Tak, jak jedná otec v našem podobenství, nejedná ve skutečnosti žádný pozemský otec. Tak jedná Bůh a proto by tak měl jednat i pozemský otec. Nejde tedy v našem podobenství o skutečný příběh ze života, ale na lidském jednání je demonstrováno, jak Bůh jedná. Naše podobenství má tedy zjevovací charakter. Vychází z toho, co je u Boha a ne z toho, co je u lidí. Ukazuje však, jak by tomu mělo u lidí být.“<sup>138</sup>

O postavě otce L. T. Johnson uvažuje takto: „Prožívá ztrátu a znovunalezení, své soucítění a péči rozděluje spravedlivě mezi oba své syny. On sám umožní jednomu synovi odejít s majetkem, i když riskuje, že syn a s ním i část majetku zmizí navždy. On také dovoluje druhému synovi zůstat na domácí půdě, ač se mu syn bolestně odcizil – jde o ztrátu jiného druhu, jejíž náprava je mnohem těžší. Právě otcova milosrdná láska a otevřenost vůči oběma dětem představují motto Ježíšova prorockého poslání od Boha: má znovu nalézt lid a otevřeně přijímat všechny.“<sup>139</sup>

## 6.2 16. kapitola

Tato kapitola obsahuje dvě specificky lukášovská podobenství, která nenajdeme u dalších dvou synoptiků.

---

<sup>138</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 171.

<sup>139</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 259.

Co se týká délky podobenství, existuje u překladatelů a komentátorů téměř shoda u Podobenství o boháči a Lazarovi (v. 19 – 31). Naproti tomu se liší názory na délku Podobenství o nepoctivém správci, a to od varianty zahrnující verše 1 – 7, přes variantu obsahující verše 1 – 8, u některých komentátorů verše 1 – 8a, až po variantu s verši 1 – 9, pouze u E. Brunnera obsahuje verše 1 – 13.

Jiří Lukeš píše: „Ač rozdíly v délce podobenství představují u jednotlivých badatelů až šest veršů, bereme-li do úvahy i Brunnera, prakticky všichni zmiňují, že veršem 8a, 8b, 9 či 10 začíná aplikace, výklad podobenství nebo sekundární dodatky. Zatímco jedni je k podobenství ještě přiřadí, jiní je oddělí a označí samostatným nadpisem.“<sup>140</sup> Vzhledem k tomu lze vymezit rozsah prvního podobenství verši 1 – 8.

Jestliže délka prvního podobenství není stabilní, je různá i délka středního oddílu, jenž se nachází mezi podobenstvími a propojuje je. Například A. Plummer dělí střední oddíl na dvě části, a to verše 9 – 13 vnímá jako doplněk k prvnímu podobenství a verše 14 – 18 jako úvod ke druhému.<sup>141</sup>

Co se týká názvu podobenství, je u všech překladatelů a komentátorů stejný u druhého, a sice O boháči a Lazarovi (někde o chudém Lazarovi). Na osobě správce se shodují u prvního podobenství všichni, liší se v tom, jaký ten správce je – nepoctivý, vychytralý, nevěrný nebo chytrý, což jsou velmi podobné vlastnosti, takže není nutné tomu přiřadit nějaký mimořádný význam.

### **6.2.1 Podobenství o nepoctivém správci**

*Lukáš 16, 1 – 8*

<sup>1</sup>Svým učedníkům řekl: „Byl jeden bohatý člověk a ten měl správce, kterého obvinili, že špatně hospodaří s jeho majetkem. <sup>2</sup>Zavolal ho a řekl mu: ‚Čeho ses to dopustil? Slož účty ze svého správcovství, protože dále nemůžeš být správcem.‘ <sup>3</sup>Správce si řekl: ‚Co budu dělat, když mne můj pán zbavuje správcovství? Na práci nejsem, žebrat se stydím. <sup>4</sup>Vím, co udělám, aby mne někde přijali do domu, až budu zbaven správcovství!‘ <sup>5</sup>Zavolal si dlužníky svého pána jednoho po druhém a řekl prvnímu: ‚Kolik

---

<sup>140</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57- 81.

<sup>141</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57- 81.

jsi dlužen mému pánovi?‘ On řekl: ‚Sto věder oleje.‘<sup>6</sup> Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; rychle sedni a napiš nový na padesát.‘<sup>7</sup> Pak řekl druhému: ‚A kolik jsi dlužen ty?‘ Odpověděl: ‚Sto měr obilí.‘ Řekl mu: ‚Tu je tvůj úpis; napiš osmdesát.‘<sup>8</sup> Pán pochválil toho nepoctivého správce, že jednal prozíravě. Vždyť synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla.<sup>142</sup>

V tomto podobenství se Ježíš obrátil k učedníkům (μαθητής – v řeckém Novém zákoně 261 krát v obou významech<sup>143</sup>) a vyprávěl jim příběh. „Ač není Ježíš přímo zmíněn a jedná se o větu s nevyjádřeným podmětem (...), posluchači/čtenáři evangelia je jasné, že začíná další Ježíšova řeč.“<sup>144</sup> Tato věta (v. 1a) představuje úvod a vyvolává u čtenářů očekávání, co bude následovat.

Po úvodu jsou představeny přímou řečí vypravěče – Ježíše dvě hlavní postavy, bohatý pán a správce jeho majetku, jejichž jména nejsou uvedena (v. 1b). Až od verše 5 se objevují postavy vedlejší. Postavy hlavní i vedlejší vedou dialogy. Je užíváno přímé řeči a nejčastěji používané slovo ve větě uvozovací je sloveso „řekl“. Celkem ho nalezneme ve verších 1–8 osmkrát v ekumenickém překladu a podobně tolik i v jiných překladech. Toto sloveso je citově neutrální, z něho nelze vypozařovat pohnutky či pocity mluvčích. V podstatě není důležité, jak to kdo řekl, ale co řekl, tedy konkrétní obsah pronášený přímou řečí, která je v podobenství zastoupena hojně.

Vypravěč – Ježíš přímou řečí dále oznamuje, že bohatý člověk obvinil správce, jak špatně hospodaří s jeho majetkem (v. 1b). V Českém studijním překladu Bible je napsáno: „... a ten byl u něho obviněn, že rozhazuje jeho majetek.“<sup>145</sup> Není řečeno, na základě čeho pán k obvinění dospěl. Zřejmě mu někdo žaloval. Formou řečnické otázky obsahující podezření zahájil pán svoji přímou řeč adresovanou správci. Otázka „Co to o tobě slyším?“ signalizuje jakoby údiv (Určitě nepočítal s nevěrností správce, dříve mu důvěřoval.), ale i výčitku. Třeba o vině správce váhal, ale přesto je rozhodnut ho okamžitě propustit. V Českém ekumenickém překladu Bible je uvedeno, „... , kterého obvinili, že

---

<sup>142</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 80.

<sup>143</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 105.

<sup>144</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57 – 81.

<sup>145</sup> Bible. Český studijní překlad. Praha: KMS, 2009, s. 1258.

špatně hospodaří s jeho majetkem.“<sup>146</sup> A dále otázka „Čeho ses to dopustil?“, z níž je cítit, že pán měl jasno, co se správce obvinění týkalo, a o vině neváhal.

Někdo pána pravděpodobně informoval. Kolik informátorů bylo, není známo. Rovněž není jasné, co tím sledovali. Šlo o čestné jednání s dobrým úmyslem odhalit nějakou nepravost, upozornit na nedbalou práci, nebo naopak o pomluvy nezakládající se na pravdě s úmyslem ublížit správci, pomstít se mu za něco apod.? Nikde není řečeno, bylo-li obvinění pravdivé.

V každém případě pán, aniž by úmysly rozebíral, něco dále zjišťoval či ověřoval nebo chtěl slyšet nějaké vysvětlení, přikročil k okamžitému řešení. Správce propustil. Pánova přímá řeč pokračuje příkazem, aby správce předal hospodaření, protože už nemůže svoji funkci zastávat. Tímto opatřením pánova řeč končí. Takové jednání může naznačovat, že pán byl pravděpodobně ve vysokém postavení a pokud by se o jeho správci záporně mluvilo, mohlo by to jméno pána ohrozit, takže ho raději okamžitě propustil, aniž by mu umožnil hájit se. Pro takového pána byla důležitější jeho pověst než peníze.<sup>147</sup>

Správce se kupodivu neobhajoval, nebránil. Cítil se tedy vinen či nikoli? Pochopil nejspíš, že to v takové situaci není podstatné, že hájit se nelze, že by to bylo zbytečné. Podle K. Gábriše „...počínanie si šafára nasvedčuje, že sa cítil vinným.“<sup>148</sup> Postava správce pronáší několikrát přímou řeč. Nejdříve si ve svém monologu klade sám sobě otázku, ze které je možno vycítit rozpaky, ba až nejistotu, pak zazní sebekritika spojená s beznadějí a nakonec vznikne nápad, jak lze situaci vyřešit. Nezbylo mu nic jiného, než myslet na svou ohroženou budoucnost a postarat se o sebe, jak to půjde. Nemohl dlouho váhat a otálet. Musel něco rychle vymyslet, aby nebyl nucen pracovat ani žebrať, což se mu přičilo. Kdo by ale ve vyšších vrstvách zaměstnal podezřelého úředníka? Čas ho tlačil a donutil ho okamžitě jednat. Východisko uviděl v něčem, čím by si někoho zavázal, aniž by uvažoval, zda to bude čestné. Chtěl získat někoho, kdo se ho v budoucnosti ujme buď z vděčnosti, že mu pomohl k zisku, nebo ze strachu, že spolu něco nedobrého udělali.<sup>149</sup>

---

<sup>146</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 80.

<sup>147</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 92, 93.

<sup>148</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježišove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 114.

<sup>149</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježišove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 114.

Snaha zajistit si budoucí existenci v takové kritické situaci vedla správce k tomu, že začal jednat s dlužníky svého pána, a to s každým osobně mezi čtyřma očima, tedy beze svědků. Po verši 5a, to je po větě Ježíše – vypravěče, pokračuje přímá řeč správce a prvního dlužníka. Správce se s ním pouští do dialogu. Zprvu mu klade otázku, dlužník dává odpověď (v. 5b), nakonec reaguje (ve v. 6) formou dvou příkazů, u prvního ještě zesiluje naléhavost slovem „rychle“. Ve verši 7 se střídá přímá řeč správce a druhého dlužníka opět formou správcovy otázky, dlužníkovy odpovědi a správcova příkazu. Oba dlužníci byli vybidnuti, aby na úpisech přepsali částku dluhu. Prvnímu navrhl snížit dluh o 50 věder oleje, druhému snížit dluh o 20 měr pšenice. Oba dlužili v naturáliích. Není známo ani, zda šlo o skutečné dlužníky, kteří si olej a pšenici půjčili, nebo o nájemníky, již měli povinnost pánovi odvádět dávky v naturáliích.<sup>150</sup> Podle některých badatelů mohlo jít o rolníky, podle jiných o obchodníky.<sup>151</sup> J. Mánek uvádí, že podle čísel odebraného zboží jsou dlužníky zřejmě velkoobchodníci, kteří dostávají dodávky na dlužní listy, a že jde o velké dluhy.<sup>152</sup>

To, že jsou dlužníci dva, může zvyšovat pochybnosti o činech správce, také lze tím demonstrovat jeho snahu zajistit se na více stranách. Správce dlužníky nabádá k podvodu, z něhož by mohli mít zisk. Jestliže někdo někoho vybízí k nepoctivosti, jaký může být on sám, jaké jsou jeho postoje a zásady? Nebo je natolik zoufalý, že jedná proti svým zásadám? Kdyby byl správce nařknut falešně, že pána okrádá, a propuštěn jako nevinný, cítil by se ukřivděn, mohl by tak být tímto jednáním vyprovokován k falšování úpisů, aby si zachránil existenci. Dospěl by třeba k názoru, že poctivost se mu nevyplácí, tudíž by se zachoval jako mnozí ostatní. Kdyby naopak vinen opravdu byl, podvody už dělat uměl, nebylo by pro něj nic nového podvádět dále. J. Lukeš píše o správci: „Ač mu v parabole náleží nejvíce prostoru, jeho konání není až tak překvapující. Nepoctivých správců znají dějiny dost.“<sup>153</sup>

Ve verši 8a se opět objevuje postava pána. Není prezentován přímou řečí, ale vypravěč – Ježíš konstatuje o něm naprosto překvapivou skutečnost, že pán nepoctivého

---

<sup>150</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenstva II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 114.

<sup>151</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 94, 95.

<sup>152</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 179.

<sup>153</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57-81.

správce pochválil, protože jednal prozíravě. Právě tento rozpor – pochválil nepoctivého – nejvíce zaráží. Možná si pán představil, co by dělal on sám, kdyby se octl v takové kritické situaci jako správce. Nabízí se tady přísloví „Podle sebe soudím tebe.“ Pokud by pán rovněž jiné okrádal, mohl by uvažovat podobně. J. Mrázek píše: „...je docela myslitelné, že v jistém smyslu okradl zloděj zloděje.“<sup>154</sup> Jeho čin by se pak stal docela sympatickým.

Ve výkladu J. Mrázka se nachází také tato úvaha: „... buď jsou obchody našeho bohatého pána také dost podezřelé – takže nemůže příliš křičet, ale zase mu na tom tolik nezáleží a ocení profesionalitu takříkajíc kolegy. Anebo je to tak trochu bohém, který je zvyklý peníze rozhazovat, zase tak mnoho mu na nich nezáleží. A ocení bravuru, s jakou byl obelstěn.“<sup>155</sup>

Bezesporu nejzajímavější postavou je pán, protože dokáže jednat nečekaně, velkoryse, neobvykle a s nadhledem. Existují mezi vykladači dva rozdílné názory na postavu pána. První za pána považuje bohatého člověka, druhý samotného Pána Ježíše. J. Mrázek uvádí, že pro názor první (pán ve verši 8 je bohatý člověk) mluví návaznost 9. verše na 8. verš. 9. verš začíná slovy Ježíše: „Já vám pravím.“<sup>156</sup> Stejně to vidí i K. Gábriš a rovněž domněnku, že pán je Ježíš, vyvrací argumentem o napojení v 9. verši.<sup>157</sup> Pro druhý názor (pánem v 8. verši je Ježíš) hovoří následující argumenty. Pánovi patří všechno, má nadhled a odvahu jednat jinak, vidí věci jinak, než jak je obvykle vidí lidé. „Nejedná absurdně nebo nelogicky. To se toliko nám jeví. Protože mu přisuzujeme náš vztah k majetku a máme ve výsledku očekávání, že mu na jeho věcech záleží víc než na lidech. Podle tohoto podobenství tomu tak není.“<sup>158</sup>

Pán chválí ve verši 8 prozíravost správce, že si chytře pomohl v bezvýchodné situaci, a „volá učedníky k chytrému chování před nevyhnutelnou katastrofou na konci času. ... Tváří tvář nadcházejícímu bilancování při posledním soudu mají křesťané chytře

---

<sup>154</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 96.

<sup>155</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 98.

<sup>156</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 97.

<sup>157</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 115.

<sup>158</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 100, 101.



a rozhodně zvládat přítomnost, ihned učinit opatření zajišťující v budoucnosti trvalý život v Bohu.<sup>159</sup>

Správcovy metody nemusely být správné a k jejich kopírování nikdo nikoho nevybízí. Je oceňována a za příklad dáována správceva prozíravost. Využil bez meškání svého dočasného postavení správce majetku k tomu, aby, až to místo ztratí, si získal přátele, kteří by ho přijali v budoucnosti mezi sebe.<sup>160</sup> Někomu může připadat, ba dokonce v něm budít pohoršení, že Ježíš dává svým učedníkům za příklad podvodníka. Ale není tomu tak, jak už bylo řečeno. Správci a učedníkům, k nimž se Ježíš obrací, byla společná kritická situace, v níž se nalézali. Budoucnost se jim jevila nejistá. Prozíravost správce v této situaci byla příkladná. Dokázal čelit hrozcímu nebezpečí budoucí nezaměstnanosti. Tak jako tento syn světa si dokázal poradit, tak by si měli vědět rady i synové světla, jimiž jsou míněni ti, co slouží Bohu. Jejich situace byla vzhledem k budoucnosti taktéž kritická.<sup>161</sup>

K. Gábriš vidí smysl podobenství právě ve zdůraznění rozumnosti. Bez ohledu na správcevu nevěrnost pán uznává jeho vynalézavost. Nepozastavil se ani nad tím, že to bylo na jeho úkor.<sup>162</sup> Kdo by byl schopen takové velkorysosti? Určitě ne všichni boháči. Velkorysost pána, jenž chválí v situaci, kdy by jiný naopak trestal, vyvolává řadu úvah, které se týkají majetku. Pán, jenž měl sám majetku dost, na něm zas tolik nelpěl. Dokázal klidně o něco přijít. Ale jedině tehdy, když ho někdo překvapil chytrým řešením. Když mu správce s majetkem prostě špatně hospodařil, tak ho propustil. To velkorysost nebyla na místě. Když ho správce připravil o majetek šikovně tím, že pomohl sobě i jiným, tak ho pochválil. Mnohdy člověk může i ztrátou něco důležitějšího získat. „Milosrdný postoj pána pak vedl i skrze nepoctivého správce k pomoci jiným. ... Podobenství tedy končí překvapivě dobře. Funguje na principech „přiblížení se Božího království“. Není to logika hromadění, ale proměněných lidských vztahů a služebné funkce majetku.“<sup>163</sup>

---

<sup>159</sup> MÜLLER, P.- G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 1998, s. 130.

<sup>160</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 224.

<sup>161</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 180.

<sup>162</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 115.

<sup>163</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57-81.

## 6.2.2 Podobenství o boháči a Lazarovi

*Lukáš 16, 19 – 31*

<sup>19</sup>Byl jeden bohatý člověk, nádherně a vybraně se strojíl a den co den skvěle hodoval. <sup>20</sup>U vrat jeho domu lehával nějaký chudák, jménem Lazar, plný vředů, <sup>21</sup>a toužil nasytit se aspoň tím, co spadlo ze stolu toho boháče; dokonce přibíhali psi a olizovali jeho vředy. <sup>22</sup>I umřel ten chudák a andělé ho přenesli k Abrahamovi; zemřel i ten boháč a byl pohřben. <sup>23</sup>A když v pekle pozdvihl v mukách oči, uviděl v dáli Abrahama a u něho Lazara. <sup>24</sup>Tu zvolal: „Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omočí aspoň špičku prstu ve vodě a svlaží mé rty, neboť se trápím v tomto plameni.“ <sup>25</sup>Abraham řekl: „Synu, vzpomeň si, že se ti dostalo všeho dobrého už za tvého života, a Lazarovi naopak všeho zlého. Nyní on se tu raduje, a ty trpíš.“ <sup>26</sup>A nad to vše jest mezi námi a vámi veliká propast, takže nikdo – i kdyby chtěl – nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám.“ <sup>27</sup>Řekl: „Prosím tě tedy, otče, pošli jej do mého rodného domu,“ <sup>28</sup>neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk.“ <sup>29</sup>Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!“ <sup>30</sup>On řekl: „Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání.“ <sup>31</sup>Řekl mu: „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.““ <sup>164</sup>

Úvodní věta (v. 19a) „Byl jeden bohatý člověk“ je naprosto shodná s větou v minulém podobenství. Je součástí přímé řeči, kterou Ježíš pronáší tentokrát k farizeům. Tato věta rovněž představuje úvod příběhu. J. Lukeš uvádí, že shodným začátkem je dosaženo jak spojitosti, tak protikladnosti s první parabolou. To rovněž činí užití částice *δέ*, která naznačuje protiklad.<sup>165</sup>

Následuje představení boháče (*πλούσιος* – v řeckém Novém zákoně 28 krát<sup>166</sup>) a jeho základní charakteristika. Dala by se shrnout do dvou znaků, a to vybrané oblečení a skvělé hodování. Ve verši 20 se objevuje druhá postava, jež je v úplném protikladu

---

<sup>164</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 80.

<sup>165</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57-81.

<sup>166</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 139.

k první (πτωχός – v řeckém Novém zákoně 34 krát<sup>167</sup>). Jeho charakterizují také dva hlavní znaky, a to vředy a hladovění. Stojí proti sobě nadbytek a blahobyt proti bolesti a nedostatku. Boháč zde jméno nemá stejně jako v Podobenství o nepoctivém správci. J. Mánek ale uvádí i opak: „Boháči mají i v Bibli zpravidla jméno, zatím co chudí bývají beze jména“.<sup>168</sup> To, že jméno nemá, je zarážející a zřejmě záměrné. Je to vlastně přes veškeré bohatství nikdo. Naproti tomu chudý se jmenuje Lazar (Λάζαρος – v řeckém Novém zákoně 15 krát v obou významech<sup>169</sup>), což znamená „Bůh pomáhá“. To jméno mělo naznačit, že jediný, kdo mu pomůže, je Bůh. J. F. MacArthur poznamenává, že Lazar je jedinou postavou v Ježíšových podobenstvích, která má jméno, a proto někteří komentátoři spekulují, zda se jedná o příběh vymyšlený, nebo o skutečnou příhodu. (Na věci to nic nemění, tak jako ostatní podobenství i toto má poučít.)<sup>170</sup>

Charakteristika postav je poměrně dlouhá, ale důležitá. Na tom, že boháč se strojí a hoduje, by nebylo nic špatného. Bohatý ještě nemusí být špatný a zlý. Nic dalšího o něm řečeno není. Není uvedeno, že by někomu vysloveně úmyslně ubližoval, někoho okrádal nebo něčím jiným se provinil.

Popis Lazara je výstižnější. Čtenář si ho dokáže skutečně představit. Leží u vrat domu, má hlad, vředy na těle, bolest ve tváři, je na pohled odporný, lidé se ho štítí. Jeho utrpení zesilují psi (v. 21b). Psi divocí byli považováni za nečistá zvířata. „Údaj o olizování vředů není tedy správné chápat v tom smyslu, že psi mírnili Lazarovu bolest, když lidé nepomohli.“<sup>171</sup> Ovšem jediní psi si ho všimli, i když mu to neprospělo. Chudý ale nemusí být automaticky dobrý. Jak se do takové situace dostal, není známo, ale nevedlo by k ničemu ty příčiny zjišťovat, to by jeho situaci nevyřešilo. On sám nemluví, je pasivní, jen čeká na pomoc. Lze předpokládat, že nemá sil, je nemocný.

Každý žil zcela jinak, obrazně boháč nahoře, Lazar dole, ale co bylo pro oba společné, to byla smrt (θάνατος – v řeckém Novém zákoně 120 krát<sup>172</sup>). Smrtí se změnilo

---

<sup>167</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 149.

<sup>168</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 182.

<sup>169</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 101.

<sup>170</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 248.

<sup>171</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 183.

<sup>172</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 78.

postavení obou. Smrtí něco skončilo a něco jiného začalo. Lazar zemřel, ale není sděleno nic o jeho pohřbu. Pohřben být musel, protože židovské náboženství nedovolovalo, aby mrtvola zůstala nepohřbena.<sup>173</sup> Lazara přenesli andělé k Abrahámovi, což bylo místo vrcholné blaženosti, přední místo v jeho blízkosti.

O boháči se konstatuje, že byl pohřben (v. 22b), ale není zde žádná zmínka o andělech. V následujícím verši (v. 23) se upřesňuje, že se dostal do pekla a tam trpěl. Vedlo se mu přesně opačně než na zemi. Muselo to pro něho být nečekané, překvapující, nepochopitelné. Podsvětí je popisováno jako místo pekelných muk, patří k nim neuhasitelný oheň (v. 24), výčitky svědomí podporované myšlenkami na ztracenou příležitost uvěřit (v. 25) a nezvratné oddělení od Boha a všeho dobrého (v. 26).<sup>174</sup> Uviděl v dále Abrahama a u něho Lazara. Na zemi si Lazara nikdy nevšiml, byť Lazar seděl denně u jeho dveří a byl svým ohyzným zevnějškem nepřehlédnutelný. Lazar po nikom nic nechtěl, nežebral, nemluvil, pouze čekal. Boháč neměl čas ho vidět. Sám si ani neuvědomoval, že by někomu ublížil svou lhostejností. Lazara si vlastně nevšiml nikdo. Ale boháč měl nejvíc možností, aby mu pomohl. Mohl přikázat, aby služebnictvo Lazarovi doneslo jídlo, třeba i zbytky, které se stejně vyhazovaly. Neměl by asi námitky, kdyby někdo vzal odpadky a Lazarovi je donesl, ale samotného ho to nenapadlo. V tom byla jeho vina. „Nemáme vinu jen tehdy, když něco nedobře děláme, ale i tehdy, když nejednáme. Nejdůležitější, nejpozoruhodnější na hříchu je, že je odepřením lásky druhým. Z toho je v každém hříchu něco přítomno. Boháčova vina je vinou neprokázané lásky, vinou slepoty vůči ubohým a bedným.“<sup>175</sup> Porušil druhé boží přikázání: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“

Podle starých představ byly peklo a ráj odděleny, ale z jednoho do druhého bylo možné vidět. To zesilovalo štěstí spravedlivých a utrpení nespravedlivých. Byly od sebe daleko, byla mezi nimi propast. Tuto propast nebylo možné překonat.

Na zemi boháč postavil jinou propast mezi sebe a nemocného chudáka, byla to propast z lhostejnosti, z bezcitnosti a ze sobectví. Díky této propasti neviděl Lazarovy potřeby. Jak by bylo jednoduché je vidět? „Jak jasně mohl boháč vidět, co od něho Bůh

---

<sup>173</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 183.

<sup>174</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 248.

<sup>175</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 183, 184.

chce, jak snadná a blízká byla příležitost milovat bližního jako sebe samého. Kdykoli by byl chtěl, mohl jej pozvat do svého domu, ošetřit jeho vředy, dát mu najíst. Kdyby byl s Lazarem takto jednal, bylo by mu to přineslo jinou radost a životní uspokojení a rozvíjelo by to jeho morální charakter.<sup>176</sup> Ale nestalo se tak. V prostředí věčného světa už je pozdě něco měnit. Lazar už od boháče nic nepotřeboval, ani se k boháči nedostal, aby mu mohl pomoci, kdyby chtěl.

Od v. 24 až do konce podobenství (v. 31) vedou otec Abraham a boháč spolu dialog. Boháč se obrací k Abrahamovi jako k otci, kterému důvěřuje. Lazara ignoruje. Lazar není do přímé řeči zapojen a jenom zřejmě přihlíží, je pasivní. Jeho postava svůj úkol už splnila. Ve větách uvozovacích opět dominuje sloveso „řekl“ (4krát), dvakrát vystřídané slovesy zvolal a odpověděl. V přímé řeči boháčově se vyskytují několikrát imperativy, zpočátku v důrazné žádosti (smiluj se, pošli – v. 24), dále v mírnější prosbě (prosím – pošli – v. 27). Objevují se věty práci s částicí *at'* (*at' omočí ... a svlaží ...* - v. 24; *at' je varuje* – v. 28), po kterých následuje zdůvodnění, proč žádá či prosí, nebo vyjádření účelu. V závěrečné boháčově přímé řeči nastává zmírnění, imperativ neobsahuje, spíš takové pokorné přemlouvání s podmínkovou větou. Boháč se třikrát snažil něčeho dosáhnout, ale vždy marně. Dokonce by mu byl teď Lazar dobrý, aby mu pomohl. Dříve ho ani neviděl, nikdy mu neposloužil, ale teď by od něj službu přijal. Považoval ho stejně za sluhu, který má vykonat to, co mu pán rozkáže. J. F. MacArthur poznamenává, že boháč vůči Lazarovi svůj přístup nezměnil ani v pekle, ani tam se zatvrzelý hříšník neočistí od zkaženosti (v. 27).<sup>177</sup>

Abraham sice boháče oslovuje „Synu“, ale nevyhověl mu. Imperativem ho pobízí k tomu, aby si vzpomněl, že na zemi měl vše dobré, ale Lazar nic (v. 25). Boháč si všechno dobré vybral už za života. Lazar by se k němu stejně přes propast, jež je mezi odměněnými a trestanými, nedostal (v. 26). „Konkrétním obrazem je tu vyjádřena pravda o neodvolatelnosti Božího rozhodnutí. Uzavřením pozemského života končí lhůta, končí možnost změny a přichází něco nezměnitelného, konečného.“<sup>178</sup>

---

<sup>176</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 228.

<sup>177</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 248.

<sup>178</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 184.

Když Abraham podruhé i potřetí odmítl boháčovu prosbu, jež se týkala varování jeho sourozenců, aby nedopadli jako on (v. 28) a aby činili pokání (v. 30), odkazuje na Mojžíše a proroky jako nejvyšší autority (v. 29). Zmiňuje je i v posledním verši (v. 31). Písmo je dostatečné ve věci překonání nevíry. Nevíra je spíše problémem srdce než intelektu. Ani velký počet důkazů nezmění nevíru ve víru. Takovou moc má jedině zjevené slovo Boží.<sup>179</sup>

Pozitivní změna nastala u boháče, když začal myslet i na druhé, alespoň na své bratry. Pokud někdo opravdově a upřímně věří v Boha, měl by se podle toho chovat. Boháč o své víře pouze mluvil, vážně neuvažoval o tom, že po smrti bude soud, nemyslel, že ho za neposlušnost Bůh pošle do pekla. To bylo příčinou jeho nečinnosti.<sup>180</sup> Abraham mu to připomněl. Neposlal Lazara varovat bratry, vždyť bratři umějí číst, a tak si mohou vše přečíst v Bibli. Když slova Písma nebudou brát vážně, mohou se dostat do pekla. Nezmění to ani zázrak vzkříšení Lazara.

### 6.2.3 16. kapitola – shrnutí

Z podobenství 16. kapitoly nelze minout dva hlavní sociální aspekty, nad kterými se musí čtenář nevyhnutelně zamyslet.

1. Především musí zaujmout stanovisko k úloze majetku ve společnosti. Podobenství z této kapitoly, ale nejen ona, se vážou ke světu peněz a majetku. „Jeden z důvodů, proč tomu tak je, je nepochybně ten,“ jak uvádí J. Mánek, „že Lukáš vidí v mamonu přímo protináboženskou mocnost a že před ní, víc než kterýkoli jiný z novozákonních autorů, nepřestává varovat. Bohatství vidí jako překážku, která nás odděluje od ostatních. ... náš úděl před Bohem se nerozhoduje ani tak na tom, jaké představy např. máme o věčnosti, ale daleko více na denních otázkách našeho života, také na penězích, na majetku, na tom, jak s tím vším zacházíme, na spolulidství.“<sup>181</sup>

Otázkou majetku se zabývají verše 9 – 13, jež se vyskytují mezi oběma podobenstvími a mají k nim významově vztah. Dále na ně navazuje verš 14,

---

<sup>179</sup> MACARTHUR, J. F. *Nový zákon*. Kroměříž: Didasko, 2013, s. 249.

<sup>180</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 226, 227.

<sup>181</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 180, 181.

z něhož se čtenář dozví, že Ježíšovu řeč určenou učedníkům slyšeli i farizeové. O nich, kteří se posmívali Ježíšovi, se netvrdí, že byli bohatí, ale že měli rádi peníze (v. 14). Být bohatý není špatné, ale nebezpečná je láska k penězům. Veršem 15 končí promluva o majetku tvrzením: „neboť co lidé cení vysoko, je před Bohem ohavnost.“<sup>182</sup>

2. V souvislosti s majetkem se objevuje i otázka jeho prospěšného využití formou pomoci chudým a otázka spasení.

„Bohatý člověk – pán se dokáže smířit s tím, že jeho majetek poslouží bez náhrady jiným. Slouží Bohu, ne majetku. ... Majetek musí sloužit lidem, ne lidé mamonu. ... Milosrdný postoj pána pak vedl i skrze nepoctivého správce k pomoci jiným.“<sup>183</sup>

Prozíravým jednáním se svým majetkem si může člověk zajistit šťastnou budoucnost. Jestliže využije nespravedlivého mamonu k prokazování dobra, je naděje, že by mu mohly být jednou svěřeny poklady věčného života v nebi. P. – G. Müller píše: „Eschatologická chytrost spočívá v šikovném užívání bohatství ve prospěch chudých, aby se člověk dáváním almužen zajistil pro budoucnost u Boha, protože pozemské zajišťování existence pomocí peněz náhle „pomine“ ve smrti. Slovy „získat si přátele“ je míněn Bůh, nikoli chudí. Mamon je „nespravedlivý“ už proto, že nerovně rozdělené bohatství vytváří principiálně nespravedlivou situaci, pokud není solidárně a spravedlivě rozdělován.“<sup>184</sup>

D. Gooding předkládá následující úvahu, která se týká soucitu s chudými, štedrosti k nim a spasení: „Někdo by si potom mohl představovat, že pokud bude jednat opačně než boháč a bude ze soucitu štedře přispívat na chudé a hladové světa, spolehlivě si tím zajistí vstup do Božího nebe. Samozřejmě, že tomu tak není. Písmo výslovně říká, že spasení není ze skutků, ale z víry. Na druhé straně, spasení sice nelze získat za lásku a dobré skutky, ale

---

<sup>182</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 80.

<sup>183</sup> LUKEŠ, J. Lukáš 16 – kompaktní rétor. jednotka. *TREF UK*. Praha: UK, 2004, s. 57-81.

<sup>184</sup> MÜLLER, P.-G. *Evangelium sv. Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 1998, s. 130.

nepochybně k lásce a dobrým skutkům vede. Vyznání víry, které není podloženo dobrými skutky, není pravé.“<sup>185</sup>

Podle K. Gábriše platí, že ve vztahu ke spasení je majetek bezcenný. Kdo má vrchol blaha v majetku, nemá schopnost se od toho osvobodit ani tehdy, když mu něco hrozí a když mu někdo předloží názorný příklad. Jde ale o zásadu, že nerozhoduje to, že člověk nekoná zlo a neporušuje zákony, ale hlavně to, že nekoná dobro, když by mohl.<sup>186</sup>

### 6.3 18. kapitola

Obě podobenství z této kapitoly se nacházejí pouze v Lukášově evangeliu.

#### 6.3.1 Podobenství o soudci a vdově

*Lukáš 18, 1 - 8*

<sup>1</sup>Vypravoval jim podobenství, aby ukázal, jak je třeba stále se modlit a neochabovat:<sup>2</sup> „V jednom městě byl soudce, který se Boha nebál a z lidí si nic nedělal.<sup>3</sup> V tom městě byla i vdova, která k němu ustavičně chodila a žádala: ‚Zastaň se mne proti mému odpůrci.‘<sup>4</sup> Ale on se k tomu dlouho neměl. Potom si však řekl: ‚I když se Boha nebojím a z lidí si nic nedělám,<sup>5</sup> dopomohu jí k právu, poněvadž mi nedává pokoj. Jinak mi sem stále bude chodit, a nakonec mě umoří.‘“<sup>6</sup> A Pán řekl: „Všimněte si, co praví ten nespravedlivý soudce! <sup>7</sup>Což teprve Bůh! Nejedná on právo svým vyvoleným, kteří k němu dnem i nocí volají, i když jim s pomocí prodlévá? <sup>8</sup>Ujišťuji vás, že se jich brzo zastane. Ale nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?“<sup>187</sup>

V prvním verši kapitoly je řečeno, že Ježíš vypravoval toto podobenství jim, tedy z kontextu předchozí kapitoly čtenář pochopí, že učedníkům. Důvodem bylo ukázat nezbytnost pravidelného a neochabujícího modlení.

---

<sup>185</sup> GOODING, D. *Lukášovo evangelium*. Praha: Návrat domů, 1994, s. 226.

<sup>186</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 116.

<sup>187</sup> *Bible. Český ekumenický překlad*. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 81.



Toto podobenství považuje J. Mrázek za „holé podobenství“, v podstatě svědectví o tehdejší životě, jaký skutečně byl, ne jaký by být měl, nic neidealizuje, nezkresluje, je prostořeké.<sup>188</sup>

Jako v řadě jiných podobenství se děj odehrává v jednom městě (v. 2), to znamená v neurčitém městě. Hlavní postavy nemají jména.

Soudce je charakterizován jako neomezený pán v tomto městě. Nebál se ani Boha, jednal, jak chtěl, ze žádného člověka si nic nedělal. Takto se mohl chovat pravděpodobně jedině v nějakém menším městě, kde mu nikdo nemohl konkurovat, co se týká moci. Byl tam neomezeným pánem. Nemusel se ohlížet ani na veřejné mínění. Není řečeno, co vůbec vykonával, jakou činnost provozoval.

Druhou postavou je žena. O ní není napsáno, jaká byla, pouze se čtenář dozví, že byla vdovou (χήρα – v řeckém Novém zákoně 26 krát<sup>189</sup>). Ale oproti soudci je uvedeno, co dělala (v. 3). Ustavičně chodíc žádala soudce o jedinou věc. Imperativem v přímé řeči chtěla, aby se jí soudce zastal proti jejímu odpůrci. Není upřesněno, čeho se sporná záležitost týkala. Ani to není důležité. Podstatné je to, že bezbranný člověk, jehož symbolem je právě vdova, má problém. Neměla manžela, aby ji chránil nebo alespoň fungoval na pohled jako určitá opora. I když zde vdova není přímo charakterizována, lze z jejího jednání vystihnout, že byla vytrvalá, nebyla zbabělá, nenechala se odbýt.

Na její přímou žádost soudce neodpověděl, nevedl s ní dialog. Nic také nepodnikl. Vypovídá to o něm, že se mu nechtělo pracovat, byl zřejmě líný. Nebyl ale zlý, protože jí za její dotěrnost jinak neublížil. Po čase (neví se, jak dlouhém) sám k sobě přímou řečí promluvil. Tento vnitřní monolog je velmi důležitý a mnohé o něm vypovídá. Zopakoval charakteristiku z 1. verše jako okolnost v rozporu s tím, že se rozhodl ženinu záležitost řešit. Co ho k tomu vedlo? Sám si o sobě myslel to samé, co se o něm soudí ve verši prvním, takže jeho důvody nebyly vůbec ušlechtilé, ale naprosto bezcitné, ryze praktické. Soustavné vdoviny návštěvy a její orodování ho velice otravovaly. Konstatoval dokonce, že ho vdova nakonec umoří. Vdově mohly být jeho důvody lhostejné, hlavně že se

---

<sup>188</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 120.

<sup>189</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 186.

konečně něčeho dočkala. Nedozvíme se ale, zda soudcův záměr byl realizován. Konec je otevřený.

Následuje poučení (verše 6 – 8), že se každý dočká práva, i když to může dlouho trvat. Je důležité v Boha věřit a neustále se modlit. Čtenář či posluchač si má všimnout toho, co soudce řekl, nikoli zda byl či nebyl nespravedlivý. Pán přímou řečí vybídl lidi imperativem, aby si všimli, co praví ten nespravedlivý soudce. A dodává zvolací větou: „Což teprve Bůh!“ Jestliže i tento soudce se nakonec donutil případ řešit, tím spíše Bůh, jenž je spravedlivý, lidem pomůže, i když to může trvat déle, ale určitě k tomu dojde. Důležité je trpělivě čekat a věřit.

V osobě vdovy je možno vidět lidi. V osobě soudce, pokud si odmyslíme jeho amorálnost a pokud uznáme, že byl v tom městě nejvyšší autoritou, lze spatřovat Boha. „Pro skutečného Boha přece tím více platí, že nemá nad sebou žádné musí, nemá vyšší autoritu, která by ho přiměla. Z lidského mínění o něm si také nemusí dělat nic nebo klidně může dělat i legraci.“<sup>190</sup>

Nakonec podobenství vyznívá pozitivně. Člověk se dočká práva, pokud vydrží a předčasně se nevzdá. „Bůh odpoví, kdy uzná za vhodné a jak uzná za vhodné. Podobenství nás donutí uvědomit si, z jakých pozic s Bohem mluvíme.“<sup>191</sup>

### **6.3.2 O farizeu a celníkovi**

*Lukáš 18, 9 - 14*

<sup>9</sup>O těch, kteří si na sobě zakládali, že jsou spravedliví, a ostatními pohrdali, řekl toto podobenství: <sup>10</sup>„Dva muži vstoupili do chrámu, aby se modlili; jeden byl farizeus, druhý celník. <sup>11</sup>Farizeus se postavil a takto se sám u sebe modlil: ‚Bože, děkuji ti, že nejsem jako ostatní lidé, vyděrači, nepoctivci, cizoložníci, nebo i jako tento celník. <sup>12</sup>Postím se dvakrát za týden a dávám desátky ze všeho, co získám.‘ <sup>13</sup>Avšak celník stál docela vzadu a neodvážil se ani oči k nebi pozdvihnout; bil se do prsou a říkal: ‚Bože, slituj se nade mnou hříšným.‘ <sup>14</sup>Pravím vám, že ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, a ne

---

<sup>190</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 125.

<sup>191</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 125.

farizeus. Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“<sup>192</sup>

Toto podobenství začíná rovnou větou obsahující charakteristiku nejmenované skupiny takových lidí, kteří si o sobě mysleli, dokonce si na tom zakládali, že jsou spravedliví, a pohrdali ostatními (v. 9).

Ve verši 10 Ježíšovou přímou řečí jsou představeny dvě hlavní postavy, farizeus a celník (τελώνης – v řeckém Novém zákoně 21 krát<sup>193</sup>), v činnosti a v prostředí (chrám). Postavy mužské nemají jména. Muži konali stejné činnosti, oba vstoupili do chrámu, oba za účelem modlit se (προσεύχομαι – v řeckém Novém zákoně 85 krát v obou významech<sup>194</sup>). Toto měli společné. Teprve v dalších verších se postavy odliší.

Monolog farizea v přímé řeči svědčí o jeho přesvědčení, že dělá všechno správně. Srovnával se s ostatními lidmi, kteří byli dle jeho mínění špatní, a to vyděrači, nepoctivci, cizoložníci i přítomný celník. Děkoval Bohu, že není takový jako oni. Děkovná modlitba byla pro Ježíšovy posluchače srozumitelná a svědčila o tom, že ten, kdo ji pronáší, zná dobře jak náboženské, tak mravní předpisy a dodržuje je. Připomínal svoje zásluhy. Postil se dvakrát za týden a dával desátky ze všeho, co získal. „Zatím co židovský zákon předpisoval jen jeden postní den v roce, den smíření, postí se on dvakrát týdně, pravděpodobně zástupně za hříchy lidu.... Také pokud jde o desátky, odevzdává farizeus víc, než má. Náboženský předpis určoval desátý díl výnosu z polí a luk, ne však např. ze zeleniny a koření. Farizeus však jde nad normu a staví pod desátkovou povinnost všechny produkty.“<sup>195</sup>

Nedalo by se mu nic vytknout. Žil spořádaně, poctivě, zbožně. Byl si toho dostatečně vědom. Zdůrazňoval stále sebe. První osoba sloves je toho důkazem. Byl typem domýšlivé zbožnosti. Chyběl mu alespoň náznak pokory, náznak nějaké chyby, náznak sebekritiky. Je cítit pohrdání, odsuzování těch, kteří nejsou jako on, nezájem o takové lidi. Takový nebyl ovšem každý farizeus. „Rabínská literatura dává nahlédnout

---

<sup>192</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 82.

<sup>193</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 170.

<sup>194</sup> TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, s. 146.

<sup>195</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 196.

i do příkladné pokory mnoha farizeů. Přesto však možno říci, že se v jejich kruzích projevovalo spíše nebezpečí duchovní pýchy, rostoucí z vědomí dobrého plnění náboženských povinností.<sup>196</sup>

Do protikladu k farizeovi je postaven celník. Je zdůrazněno, že stál docela vzadu. Už volba místa v chrámu signalizuje rozdíl mezi nimi. Je patrné, že pro něho nebyl chrám tak obvyklým místem jako pro farizeje. Neměl asi čisté svědomí, styděl se, a proto se bál obrátit oči k nebi, bil se do prsou na znamení smutku. V jeho monologu v přímé řeči nezazněla děkovaná modlitba, ale prosba, aby se Bůh nad ním smiloval a odpustil mu. On sám se považoval za hříšníka (v. 13). Mnozí si to o něm jistě mysleli také, protože vybíral clo pro nepřátelský Řím. J. Mánek vysvětluje, že „...byla cla v jednotlivých obvodech pronajímána domorodcům, kteří hospodařili v nějaké míře i pro sebe. Existovaly sice předpisy, ale celníci je dovedli obejít a šidili. Byli proto neoblíbeni. V pohledu veřejnosti stáli na úrovni lupičů.“ Celník je zde typem pokorného hříšníka. Ovšem jak dále píše J. Mánek: „...ne všichni celníci byli ochotni činit pokání, jak je osvědčil publikán v našem příběhu.“<sup>197</sup> Tento celník nezdůrazňoval sebe jako farizeus. Byl soustředěn na Boha. Uvědomoval si, že na Bohu záleží, zda mu bude odpuštěno.

Ve verši 14 je pro někoho překvapující závěr. Bohem byl celník ospravedlněn a farizeus ignorován. L. T. Johnson uvádí: „Modlitba se může změnit ve vychloubání. Zbožný muž je v zajetí srovnávání s druhým a plný protikladů: nemůže být obdarován, protože není schopen přestat počítat, co všechno má. Při modlitbě se rozhlíží kolem. A ke všemu na sebe bere Boží roli soudce: nejenže vypočítává své vlastní důvody, proč je spravedlivý, ale ještě připomíná Bohu celníkovy nedostatky pro případ, že by si jich Bůh nevšiml. ... Na druhé straně celník je zcela prostý a pravdivý. Je to skutečně hříšník. Opravdu potřebuje Boží dar ospravedlnění, protože v sobě žádnou spravedlnost nemá. A protože potřebuje být obdarován a uznává tuto potřebu, dostává se mu onoho Božího daru.“<sup>198</sup>

---

<sup>196</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 194.

<sup>197</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 194.

<sup>198</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 292.

Vyvrcholením podobenství a ponaučením pro čtenáře je závěrečná myšlenka: „Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží, bude povýšen.“<sup>199</sup>

### 6.3.3 18. kapitola – shrnutí

1. Podobenství 18. kapitoly se nesou v duchu soucitu s těmi, kteří se ocitnou v nevýhodném postavení nikoli svou vinou, i v duchu pochopení těch, kteří chybovali vlastní vinou nebo pod vlivem okolností, ale našli odvalu si to přiznat a napravit se. Oběma zástupcům těchto skupin je společná upřímnost. Na nic si nehrají, nic nepředstírají.

Není lehké, pokud je člověk v situaci jako vdova, vydobýt si určitou spravedlnost. Dokázal by každý v sobě zmobilizovat takovou sílu, vytrvalost a trpělivost? Stejně není lehké si přiznat svoje nedostatky, nic si nenalhávat, na nic si nehrát.

2. Na druhé straně v obou podobenstvích se objevují ti, kteří mají pocit, že jsou středem vesmíru. Jsou přesvědčeni, že jejich neotřesitelné postavení a bezchybný život jim zajistí, že nepotřebují a nebudou potřebovat druhé lidi, nepotřebují ani Boha. Nebo ho potřebují pouze k tomu, aby si z něho dělali zrcadlo, protože se chtějí stále ujišťovat, jak jsou skvělí.
3. V 18. kapitole je důležitá otázka modlitby. „Podle Lukáše je modlitba výrazem činné víry. Modlitba není jedním z možných úkonů zbožnosti, kterým projevujeme svůj vztah k Bohu. Modlitba je tento vztah k Bohu. Způsob, jak se člověk modlí, tedy odhaluje tento vztah. ... Je – li modlitba jen předvádění svých předností před Bohem, Bůh na ni nemůže odpovědět darem ospravedlnění. Majetek a dar se navzájem vylučují.“<sup>200</sup>

Modlitba není nástrojem, jímž bychom mohli Boha umluvit, udělat ze sebe lepšího, než jsou druzí. Druzí tu nejsou proto, aby se člověk s nimi poměřoval, jestli jsme lepší nebo horší. Proč tu vlastně druzí jsou? Třeba proto, abychom

---

<sup>199</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 82.

<sup>200</sup> JOHNSON, L. T. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl., 2005, s. 292.

něco užitečného společně vykonali, pomáhali si a navzájem se podporovali, radovali se z dobrých věcí a odpouštěli si.

## 7. Závěr

Všechna zde uvedená podobenství nepoučovala jen v minulosti, ale i v současnosti vybízejí k tomu, aby čtenáři řadu věcí pochopili a zaujali určitá stanoviska ve svém společenském životě. Příležitostí k zamyšlení nabízejí uvedená podobenství velké množství, vyjádřit se ke všem tato práce neposkytuje prostor ani by to nebylo v mých silách. Proto jsem musela provést výběr a zaujmout stanovisko jen k těm poselstvím, která se mně zdála nejdůležitější. K takovým patří tato:

1. I mezi námi žijí například vdovy, Lazarové či celníci. V dramatickém trojúhelníku, kterého většinou Lukáš používá, staví sociálně slabší proti sociálně silným, což vyvolává napětí. Před Bohem vycházejí z tohoto duelu jako vítězové ti sociálně slabší. Trojúhelník pak doplňují postavy vedlejší, které se v různé míře zapojují do děje a mají možnost přihlížet, poučit se, rozhodovat se či hodnotit. I každý z nás zaujme ve svém životě v takovém „trojúhelníku“ jedno místo. Není to mnohdy věci jeho volby, ale rozhodují o tom různé okolnosti. Záleží pak na tom, jak před Bohem obstojí.

Vídám kolem sebe, že situace lidí, kteří musí čelit nenávisťným a vyčítavým pohledům i poznámkách jiných, není záviděníhodná. Nutnost sociální spravedlnosti by se neměla podceňovat. Hlavně je nutno ji uplatňovat hned, protože později pro ni nemusí být příležitost. Člověku by mělo záležet na jiném člověku. Jsem přesvědčena, že chybující by měl dostat šanci, aby chyby napravil a znovu se mohl zapojit do života (např. vězni). Nehledě na to, že za mnohými chybami lidí stojí i společenské prostředí. Poznala jsem, že odpuštění dokáže činit s lidmi zázraky, člověk se může napravit. Totéž dokáže přijetí daru víry.

Žijeme ve století konzumu i neskutečného plýtvání na jedné straně a chudoby i strádání na straně druhé. Často si kladu otázku jako i jiní lidé, co mohu udělat já, jak mohu alespoň některým chudým pomoci. Nestačí ale slova, je třeba přejít ke konkrétním činům. Jsem schopna jako mnozí další dobročinnosti v rámci svých finančních možností, ale to se mi zdá málo. To situaci neřeší. Východisko v tomto počínání nevidím. Naděje spočívá podle mého názoru jedině v příchodu Božího království. Ale neznamená to, že bychom se v době

jeho očekávání dále neměli snažit chudým pomáhat. I jeden člověk, kterému jeho nelehký úděl pomůžeme zmírnit, nám stojí za to.

2. Stále existují jedinci, kteří si na sobě zakládají, že jsou spravedliví, dokonalí, mají nezdravé sebevědomí, jsou sebestřední, pyšní, domýšliví a vychloubační. Faktem je to, že chyby se vidí snadněji na druhých než na sobě. Jak pravil Bůh zjevený v Ježíši Kristu: „Pokrytče, nejprve vyjmi trám ze svého oka, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra.“<sup>201</sup>

Každý je stále v nebezpečí, že si bude o sobě myslet, že je lepší než ti druzí a bude se dívat svrchu na ostatní. Lehčí je druhé odsuzovat než je pochopit a pomoci jim. Tomuto nebezpečí se snažím odolávat a myslím, že se mi to daří. Paradoxně mi v tom pomáhá moje nemoc, kterou chápu jako zkoušku, jíž mě Bůh vystavil, abych nebyla pyšná jako farizeus modlící se v chrámu, soudce odmítající pomoc vdově a bratr marnotratného syna. Snažím se stále na každém najít to dobré, přestože někdy zažívám zklamání.

3. Bylo řečeno poměrně dost o úloze majetku. Lukáš ukazuje, že majetek a přepych jsou naprosto bezcenné ve vztahu ke spáse. Mamon je nespravedlivý i proto, že jsou pozemské statky mezi lidmi nespravedlivě rozděleny, mezi občany jednoho národa i mezi národy. Žijeme v blahobytu na úkor chudých zemí. Majetek je příčinou konfliktů mezi lidmi jak cizími, tak i mezi blízkými příbuznými (rodiči a dětmi, sourozenci,...). Pokud s ním není správně nakládáno, moc se na něm lpí, narušuje lidské vztahy. Podobenství ukazují na bezcitnost některých majetkově silných.

Ptala jsem se sama sebe, zda a jak by mě majetek mohl změnit. Stal by se ze mě filantrop, nebo naopak chamtivec, nebo bych se nezměnila vůbec. Těžko říct. Pro někoho majetek a moc jsou cílem života, doslova na nich lpí, majetek se mu stává modlou a odloučení od něj pro něho znamená absolutní konec. Pokud s ním ale dokáže nakládat rozumně, použít ho i ve prospěch druhých, je pak záležitostí pozitivní. Druhý případ je mi bližší.

---

<sup>201</sup> Bible. Český ekumenický překlad. Praha: ČBS, 1995, *Nový zákon* s. 67.



4. Ruské přísloví říká: „Pánbůh vysoko a car daleko.“ To vystihuje přesně situaci ve společnosti dříve i nyní. I v současnosti se lze setkat s úředníky, kteří se cítí být všemocní a hrají si na Pánaboha. Jsou neprůstřelní. Nikdo si na ně netroufne. Na některých úřadech se mnohdy člověk ničeho nedovolá, pokud nemá patřičné konexe. Konexe jsou spojeny i s protislužbami a s úplatky. Kdyby vdova měla peníze a mohla i chtěla podplatit, došla by práva dřív? Nebo, jak píše J. Mánek, „...“, soudce si asi nechce vdovina zřejmě vlivného odpůrce proti sobě popudit. Je možné, že je vázán i úplatky. Proto proces stále odkládá.“<sup>202</sup>

Lidé dopouští zlo i tím, že nezasahují, že mu nezabrání, když vědí či vidí, že se páchá. Moje zkušenosti v tomto směru tyto závěry potvrzují.

5. Za zamyšlení určitě stojí slova J. Mrázka: „...“, v těch rozhodujících otázkách života a smrti, tam, kde o něco skutečně jde, tam na tom nejsme o nic lépe než ta vdova. Nemáme o nic ostřejší lokty a o nic víc možností, jak dosáhnout svého. Například pokud tím protivníkem, který nám páchá křivdu, je smrt (blížící se naše, nebo někoho blízkého, kdo z nás udělá vdovu), nebo třeba i nemoc atd. ...<sup>203</sup> Na základě těchto slov jsem si uvědomila, jaké je postavení člověka vůči Bohu. Bůh nemusí dělat to, o čem si myslíme, že by udělat měl nebo mohl. Člověk by měl pokorně přijmout jeho rozhodnutí, nemůže si na nic dělat nároky, Bůh odpoví, kdy uzná za vhodné a jak uzná za vhodné, člověku nezbývá, než aby se vytrvale modlil a trpělivě čekal. Povzbuzující je, že i vdova se dočkala, když ve svém úsilí vydržela.
6. Věřím, že z podobenství se lidé mohou mnohému učit. Například radovat se z toho, co se podařilo, nepoukazovat jen zatrpkle na to, co se nedaří. Tak jako podobenství vyzdvihují, jak pastýř, žena a otec prožívají radost z nalezeného, a nepoukazují na námahu vynaloženou na hledání ani na prožité trápení. Mohou se učit takovému chování na zemi, na kterém bude vidět, že se blížíme ke společenství, které nebude třeba dělit na ráj a peklo.<sup>204</sup>

---

<sup>202</sup> MÁNEK, J. *Ježíšova podobenství*. Praha: Blahoslav, 1972, s. 191.

<sup>203</sup> MRÁZEK, J. *Lukášovská podobenství*. Jihlava: Mlýn, 2007, s. 125.

<sup>204</sup> GÁBRIŠ, K. *Ježíšove podobenství II*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991, s. 120.

Řekla bych, že toto je úplně nejdůležitější, co v mé duši našlo místo. To poselství radosti, které se vine nejen podobenstvími, ale celým Lukášovým dílem, a byla bych šťastná, kdyby se vinulo i našimi životy.

7. Některá podobenství jsou pro mě více srozumitelná, některá méně, některým, ač jsem je četla mnohokrát, nerozumím. Ale v každém případě, zvláště v tom posledním, mě to donutilo přemýšlet a klást si otázky. Vedlo mě to i k tomu, že jsem o jejich obsahu hovořila s jinými lidmi (kamarádem, farářkou, rodiči,...), což bylo pro mne obohacující, doufám, že i pro ně. Každý jsme schopni chápat jinak, dívat se na věci z různých úhlů, co nepochopím já, mohou pochopit jiní (i jinak než já). A v neposlední řadě je tu ještě jedna důležitá možnost. Tak jako učedníci přišli za Ježíšem, aby jim v soukromí vysvětlil podobenství, člověk i dnes, jestliže chce porozumět podobenstvím nebo jiným textům z Bible, měl by hledat odpověď přímo u Boha. Je možno to vidět jako výzvu k setkání s Bohem v soukromí.
8. Předě mnou osobně ještě vyvstává jedno poselství, poselství naděje, že lidé prohlédnou a pochopí, co je nezbytné respektovat a dodržovat v zájmu zachování života a příchodu Božího království. A to je vzájemná tolerance, přijetí odlišnosti druhého člověka, vzájemná komunikace a schopnost umět naslouchat, solidarita, úcta k člověku a k výsledkům jeho práce, opravdovost místo povrchnosti, zájem o druhého místo lhostejnosti, sociální spravedlnost, ochrana životního prostředí, neplýtvání a rozumné hospodaření. Dále je třeba zahrnout nesmyslné válečné konflikty i terorismus a bylo by toho ještě víc, co je nebezpečné a ohrožující. Za každým tím pojmem, i když ten výčet může někomu připadat jako fráze, já vidím konkrétní příklady a situace ze života mého i lidí kolem mne, které nelze přehlížet a ke kterým je potřeba zaujmout stanovisko, pokud chce být člověk poctivý sám k sobě i k Bohu.

## 8. Seznam literatury

### A) Prameny

*Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 6. přepracované vyd.(4. vyd. v ČBS). Praha: ČSB, 1995. Nový zákon 247 s. ISBN 80-85810-08-5.*

*Bible: Český ekumenický překlad a Bible kralická. 1. vyd. Praha: ČSB, 2008. Nový zákon 430 s. ISBN 978-80-85810-86-8.*

*Bible: Český studijní překlad. 1. souborné vyd. Praha: KMS, 2009. 1495 s. ISBN 978-80-86449-61-6.*

*Nový zákon s výkladovými poznámkami. 1. vyd. Praha: ČBS, 1991. 519 s. ISBN neuvedeno.*

*The Greek New Testament. Ed. Kurt Aland et al. Fourth revised edition. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2001. 918 s. ISBN 3-438-05110-9.*

### B) Monografické publikace

BAILEY, Kenneth E. *Poet & peasant: and, Through peasant eyes: a literary – cultural approach to the parables in Luke. Combined ed. two volumes in one.* Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing, 1983. 238 + 187 s. ISBN 978-0- 8028-1947-5.

BOVON, Francois. *Das Evangelium nach Lukas. 3. Teilband, Lk 15,1 – 19,27.* Düsseldorf: Benziger, 2001. 304 s. ISBN 3-545-23133-X.

BÖHLEMANN, Peter. *Jesus und der Täufer: Schlüssel zur Theologie und Ethik des Lukas.* Cambridge University Press, 1997. 379 s. ISBN 0 521 59421 9.

GÁBRIŠ, Karol. *Ježišove podobenstvá I.* 1. vyd. Bratislava: Cirkevné nakl., 1990. 128 s. ISBN 80-85128-11-X.

GÁBRIŠ, Karol. *Ježišove podobenstvá II.* 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1991. 128 s. ISBN 80-223-0442-5.

GOODING, David. *Lukášovo evangelium.* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994. 301 s. ISBN 80-85495-04-X.

JOHNSON, Luke Timothy. *Evangelium podle Lukáše.* 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005. 458 s. ISBN 80-7192-560-8.

JOHNSON, Paul. *Ježíš: Životopis pro 21. století*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010. 169 s. ISBN 978-80-87474-02-0.

MACARTHUR, John F., jr. *Nový zákon: Komentář verš po verši*. 1. vyd. Kroměříž: Občanské sdružení Didasko, 2009. 1010 s. ISBN 978-80-87587-08-9.

MÁNEK, Jindřich. *Ježíšova podobenství*. 1. vyd. Praha: Blahoslav, 1972. 204 s. ISBN neuvedeno.

MRÁZEK, Jiří. *Lukášovská podobenství*. 1. vyd. Jihlava: Mlýn, 2007. 139 s. ISBN 80-86498-22-0.

MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1998. 176 s. ISBN 80-7192-261-7.

POKORNÝ, Petr. *Vznešený Teofile,: Teologie Lukášova evangelia a Skutků apoštolských*. 1. vyd. Třebenice: Mlýn, 1998. 155 s. ISBN 80-902296-2-X.

ŘÍČAN, Rudolf; MOLNÁR, Amedeo. *Dvanáct století církevních dějin*. 3. vyd. Praha: Kalich, 2008. 415 s. ISBN 978-80-7017-064-9.

TICHÝ, Ladislav. *Úvod do Nového zákona*. 2. přepracované vyd. Svitavy: Ing. Pavel Sejkora – Trinitas, 2003. 293 s. ISBN 80-86036-79-0.

VOUGA, Francois. *Teologie Nového zákona*. 1. vyd. Jihlava: Mlýn, 2009. 429 s. ISBN 978-80-86498-27-0.

### **C) Slovníky**

*Biblická konkordance k textu Bible kralické*. Praha: ČBS, 1993. 1022 s. ISBN 80-900881-9-8.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 3. upravené vyd. Praha: SPN, 1986. 816 s. ISBN 14-575-86.

*Malý N-Č a Č-N teologický slovník A-Z*. UK – HTF. 1. vyd. Brno: D. Pavlíková, 2002. 47 s. ISBN 80-86263-29-0.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Kalich a ČBS, 1992. 1405 s. ISBN 80-7017-528-1 (pro Kalich), 80-900881-1-2 (pro ČBS).

REJMAN, Ladislav. *Slovník cizích slov*. 2. doplněné vyd. Praha: SPN, 1971. 416 s. ISBN 14-106-71.

SCHMOLLER, Alfred. *Handkonkordanz zum Griechischen Neuen Testament*. Stuttgart: Deutsche Bibelsellschaft, 1982. 534 s. ISBN 3 438 05131 1.

TICHÝ, Ladislav. *Slovník novozákonní řečtiny*. 1. vyd. Olomouc: Mgr. Jiří Burget, 2001, 190 s. ISBN 80-902798-5-6.

ZEMAN, Milan. *Teorie literatury pro střední i základní školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1991. 153 s. ISBN 80-85298-24-4.

#### **D) Články v časopisech a příspěvky ve sbornících**

ADAMS, Michael W. Jak vykládat podobenství. *Zápas o duši* [online]. Leden 2010, č. 103, s. 22 – 28. [cit. 6. 7. 2014]. Dostupný na WWW: <http://zod.reformace.cz/jak-vykladat-podobenstvi-cislo-103>.

BRAVENÁ, Noemi. Novozákonní kánon. In *Otevřené dveře: soubor statí katedry biblistiky*. Ed. Jiří Beneš. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2010, s. 164 – 179. ISBN 978-80-87127-27-8.

VESELÝ, Josef. Království Boží a řeč našeho kázání. *Protestant – nezávislý evangelický měsíčník* [online]. 2007, č. 10 [cit. 6. 7. 2014]. Dostupný na WWW: <http://protestant.evangelnet.cz/category/cislo/102007>.

VLK, Miloslav. Boží Království. *Cesty katecheze* [online]. 2009, č. 4 [cit. 6. 7. 2014]. Dostupný na WWW: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2009-4/Bozi-Kralovstvi.html>.

LUKEŠ, Jiří. Lukáš 16 – kompaktní rétorická jednotka. *Teologická reflexe Evangelické fakulty Univerzity Karlovy*, 2004, s. 57 – 81. ISSN 1211-1872.

ŠEBKOVÁ, Jitka. Boží království v podobenství. *Cesty katecheze* [online]. 2009, č. 4 [cit. 6. 7. 2014]. Dostupný na WWW: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2009-4/Bozi-kralovstvi-v-podobenstvih.html>.

TICHÝ, Ladislav. Co je to podobenství? *Studia theologica*. 2004, č. 6, s. 1 – 9. ISSN 1212-8570.

*Kristova podobenství: Vyučování v podobenstvích*. [online]. Dostupné na WWW: <http://www.knihy.8u.cz/data/kristova-podobenstvi.pdf> [cit. 6. 7. 2014].

*Víra v posmrtný život: SZ,NZ – Boží království*. Odborná úvaha [cit. 6. 7. 2014]. Dostupná na WWW: [http://tf.jcu.cz/get\\_file/67596b8f6e050960](http://tf.jcu.cz/get_file/67596b8f6e050960) [cit. 6. 7. 2014].

## Resumé

V diplomové práci jsem se pokusila proniknout do Ježíšových podobenství Lukášova evangelia. Zabývala jsem se především pojmy evangelium, podobenství a Boží království. Sledovala jsem Ježíšovo působení pomocí podobenství a Lukášův přínos k uchování a k osobitému literárnímu zpracování Ježíšových výroků a myšlenek.

Pozornost jsem zaměřila na výklad sedmi podobenství, která jsou vyprávěna v kapitolách 15, 16 a 18, z hlediska sociální problematiky.

V závěru jsem vybrala z mého pohledu ta nejdůležitější poselství, která by dokázala oslovit široké obecnství a pomoci mu rozlišit v životě podstatné od nepodstatného. Nejsilnější je poselství radosti spojené s Boží spravedlností.

Z podobenství vyplývá, že nemáme přestávat v úsilí o život sociálně spravedlivý, máme doufat a věřit v nastolení Božího království skrze Ježíše Krista.

## Resumé

In my diploma thesis I tried to gain an insight into Jesus's parables in the gospel of Luke. I was primarily looking into the meaning of gospel, parables and the kingdom of God. I watched Jesus's impact with the help of parables and Luke's contribution to the preservation and to personal literary treatment of Jesus' sayings and ideas.

My attention was focused on the interpretation of the seven parables that are told in chapters 15, 16 and 18, in terms of social issues.

In the end I chose, from my perspective, the most important messages that could appeal to a wide audience, and help them to distinguish the essential from the inessential in their lives. The strongest one is the message of joy associated with the righteousness of God.

The parable shows that we should not stop to make efforts to live socially only, we should hope and trust in the establishment of the Kingdom of God through Jesus Christ.